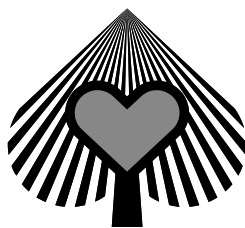

Metodika posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí

**Metodika posuzování vlivů koncepcí podle zákona č. 100/2001 Sb.,
o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění zákona č. 93/2004 Sb.**

KVĚTEN 2004

Zpracovatel:

Ing. Jana Svobodová
Centrum pro komunitní práci

Spolupracovníci:

Ing. Jiří Dusík
Regionální environmentální centrum pro střední a východní Evropu
– ústřední kancelář v Szentendre

Ing. Lubomír Nondek, CSc.
expert v oblasti EIA, SEA

Mgr. Martin Smutný
Regionální environmentální centrum pro střední a východní Evropu
– kancelář Česká republika

Ing. Marie Tichá
MT Konzult

Externí připomínky:

Ing. Jitka Lhotáková

Mgr. Simona Kosíková Šulcová

RNDr. Miroslav Martiš, CSc.

Ing. Vladimír Rimmel

Ing. Bohumil Sulek, CSc.

MUDr. Miroslav Šuta

Bc. Josef Zdražil

Ing. Vladimír Zdražil

Recenzenti:

RNDr. Petr Anděl

Bc. Daniel Rosecký

EDICE PLANETA 2004

Odborný časopis pro životní prostředí
Ročník XII, číslo 7/2004

Vydává Ministerstvo životního prostředí
Vršovická 65, 100 10 Praha 10

tel. 267 122 549, fax: 267 126 549

ISSN 1213-3393

MK ČR E 8063

Titul PLANETA má registrováno Ministerstvo životního prostředí a časopis vychází 4 až 6x ročně jako monotematická čísla věnovaná problematice životního prostředí.

Obsah

1. Úvodní informace.....	6
1.1. Účel metodiky.....	6
1.2. Platnost metodiky.....	6
2. Legislativní rámec.....	7
2.1. Legislativa v oblasti SEA v EU.....	7
2.2. Legislativa v oblasti SEA v ČR.....	8
3. Proces posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí.....	10
3.1. Příprava koncepcí.....	10
3.2. Přístupy k posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí, postupové kroky procesu SEA.....	12
3.3. Zapojení veřejnosti do procesu SEA.....	34
4. Přílohy.....	40
4.1. Analýza některých požadavků na dílčí koncepcie v ČR.....	40
4.2. Indikátory ke sledování plnění navrhovaných cílů koncepce.....	41
4.3. Referenční cíle ochrany životního prostředí navržené pro SEA Národního rozvojového plánu ČR 2000 – 2006.....	44
4.4. Variantní scénáře použité u SEA Sektorového operačního programu Průmysl a podnikání.....	49
4.5. Dotazník pro zjišťovací řízení.....	50
5. Definice pojmů.....	51
6. Seznam literatury.....	52

Předmluva

Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí se do přijetí zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění zákona č. 93/2004 implementující do českého právního řádu Směrnicí EU 2001/42/ES o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí, řídilo poměrně vágně formulovaným ustanovením § 14 zákona č. 244/1992 Sb., v platném znění. Přesto se díky zkušenostem, nabytým za léta jeho používání, ustálila dobrá praxe, která v podstatě vyhovuje ustanovením zmíněné směrnice EU a novému Dílu 3, věnovanému v zákoně č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů, která ji implementuje. Při formulování novely zákona i této metodiky bylo tedy možné využít nejen směrnici EU, ale i nabyté zkušenosti z dosavadní praxe.

Metodika vychází z předpokladu, že podle zákona posuzované rozvojové koncepce a plány budou mít napříště logickou osnovu a strukturu, odpovídající zvyklostem ve vyspělých zemích světa, tzn. že budou obsahovat Analytickou část, obvykle včetně analýzy silných a slabých stránek, příležitostí a ohrožení v koncepci řešené problematice (SWOT analýza), z nich pak odvozené stanovení problémů a námětů, které je třeba v koncepci řešit v podobě Vize, stanovení Priorit, Cílů, Opatření, Implementace, Monitoringu skutečného působení realizace a Indikátorů, umožňujících sledování plnění cílů koncepce a případné korekce zajištěním zpětné vazby.

Metodika dále vychází z dobré a osvědčené praxe, že nejlepší podmínky pro zpracování optimálního výsledku zajišťuje **souběžná práce týmů**, zajišťujících zpracování vlastní koncepce a tzv. „SEA-týmu“, zajišťující její vyhodnocení z hlediska vlivů na životní prostředí. Nejlépe tak, že SEA-tým posuzuje ne až konečný tvar a text koncepce, ale každou jednotlivou část – etapu práce, jak jsou uvedeny výše, přičemž dílčí hodnocení vede zpětnou vazbou k případným korekcím chyb nebo opomenutí v práci na vlastní koncepci. Tak je zajištěno, že se potenciální výhrady a připomínky nehromadí neřešeny až na konec práce a nepokračuje se ve „vadné práci“ na vlastní koncepci v dalších etapách. Konečné stanovisko v případě akceptování nebo vyvrácení v diskusích uplatněných připomínek obvykle nemusí být tak kritické, jako nechá-li se celé posouzení až na dobu po dopracování celé koncepce.

Metodika samozřejmě posouzení provedené až na konci procesu pořízení koncepce nevyklučuje, stejně jako nebrání posouzení, je-li analytická nebo návrhová část zpracována jinak nebo je nahrazena jiným úvodním textem (např. při pravidelných aktualizacích, uložených speciálními předpisy pro zpracovávání koncepcí).

A konečně zde navržený způsob posuzování garantuje i maximální možnou účast a zapojení veřejnosti do procesu tvorby posuzovaných koncepcí a do hodnocení jejich vlivů na životní prostředí, nikoliv až na konci prací, ale opakovaně od oznámení záměru zpracování koncepce, jak vyžaduje demokratický způsob vládnutí a Aarhuská úmluva o právech na informace v životním prostředí, možnostech aktivní účasti na rozhodování a o právní ochraně veřejnosti.

Metodika obsahuje obecné společné zásady, které je třeba vnímat jako vodítko o smyslu a možných procedurálních cestách k dobrým výsledkům SEA vyhodnocení rozvojových koncepcí, plánů a programů. Podle specifických potřeb a vlastností konkrétních posuzovaných dokumentů může být v konkrétních případech příslušným orgánem případně modifikována, pokud to není na újmu smyslu celého procesu a využitelnosti výsledků při schvalování a realizaci posuzované koncepce. V případě pochybností je možné vždy konzultovat na odboru posuzování vlivů na ŽP a IPPC MŽP volbu optimálního postupu.

Ing. arch. Martin Říha

Slovo úvodem

Metodika Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí je zpracována na základě potřeby aktualizovat stávající metodiku (Metodiku posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí na životní prostředí, edice Planeta 2001).

Tato metodika byla zpracovávána téměř současně se schvalováním zákona a jeho přípravou na platnost od 1.května 2004. V této době nebyly ještě známy všechny legislativní výklady k zákonu a tak v některých oblastech procesu strategického posuzování vlivů na životní prostředí není podrobnější řešení jednotlivých kroků procesu. Jde především o oblast posuzování vlivů územních plánů na životní prostředí a přechodná ustanovení k zákonu.

Současně při dopracovávání metodiky byla schválena novela zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. V metodice nejsou řešena metodická doporučení pro posuzování vlivů koncepcí na evropsky významné lokality a ptačí oblasti, v době zpracování metodiky nebyla známa.

V tomto ohledu doporučujeme sledovat internetové stránky MŽP, odboru posuzování vlivů na životní prostředí a IPPC, kde jsou postupně zveřejňovány legislativní výklady k zákonu č. 100/2001 Sb., ve znění zák. č. 93/2004 Sb. a k zákonu č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů nebo se obracet přímo na tento odbor.

Po přijmutí nové právní úpravy pro územní plánování a stavební řád dojde k aktualizaci metodiky v části věnované územně plánovací dokumentaci.

Za kolektiv autorů Jana Svobodová

1. Úvodní informace

1.1. Účel metodiky

Metodika „Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí“ (dále jen „metodika“) je zpracována na základě zadání Ministerstva životního prostředí aktualizovat stávající Metodiku posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí na životní prostředí vydanou v roce 2001 Ministerstvem životního prostředí.¹ Potřeba zpracovat aktualizaci metodiky vyplynula jednak ze schválené Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/42/ES o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí, jednak z její implementace do českého právního řádu novelou zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, uveřejněnou ve Sbírce zákonů pod. č. 93/2004 Sb. s účinností k 1. květnu 2004, tedy k datu vstupu České republiky do Evropské unie.

Cílem metodiky je poskytnout návrh optimálního postupu posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí a zároveň propojení tohoto postupu se samotným procesem přípravy koncepcí včetně zapojení veřejnosti.

Metodika se vztahuje na posouzení vlivů koncepcí zpracovávaných na všech úrovních, tj. na národní, regionální a místní úrovni.²

Metodika je určena zejména:

- **SEA posuzovatelům** – autorizovaným osobám podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění zákona č. 93/2004;
- **orgánům veřejné správy, které koncepce schvalují** (dále jen „schvalovatel“) – vládě ČR, ministerstvům, krajským a obecním zastupitelstvům;
- **orgánům veřejné správy, které koncepce předkládají** (dále jen „předkladatel“) – ministerstvům, krajským a obecním úřadům;
- **příslušným orgánům veřejné správy, které vydávají stanovisko v rámci SEA procesu** (dále jen „příslušný úřad“) – ministerstvu životního prostředí, krajským úřadům;
- **zpracovatelům koncepcí** – právníkům a fyzickým osobám;
- **nevládním neziskovým organizacím,**
- **osobám dotčeným realizací koncepce,**
- **ostatní veřejnosti** – dalším osobám a organizacím, které se zajímají o danou problematiku;

Tato metodika podává jednak závazné pokyny (dle zákona č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění zákona č. 93/2004 Sb.), jednak doprovodná doporučení pro posuzovatele, zadavatele, zpracovatele a schvalovatele koncepcí (viz výše). Závazné pokyny jsou v souladu s platnou legislativou ČR v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí. Doprovodná doporučení nejsou závazná a vycházejí z praktických zkušeností.

1.2. Platnost metodiky

Metodika je platná pro posuzování koncepcí a plánů zpracovávaných a posuzovaných po 1. květnu 2004, tj. ode dne nabytí účinnosti zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění zákona č. 93/2004 Sb. Koncepce zpracovávané a předkládané k vydání stanoviska příslušnému orgánu před tímto datem se v souladu s přechodnými ustanoveními zákona č. 93/2004 Sb. dokončí podle zákona č. 244/1992 Sb. ve znění platném před jeho zrušením.

¹ Metodika posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí na životní prostředí, MŽP, edice Planeta, 3/2001

² zák. č. 100/2001 Sb., ve znění zákona 93/2004 Sb., §10a – Předmět posuzování vlivů koncepce na životní prostředí

2. Legislativní rámec

2.1. Legislativa v oblasti SEA v EU

- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/42/ES o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí³.**

Země Evropského společenství přijaly v roce 2001 právní úpravu v oblasti SEA, kterou je Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/42/ES ze dne 27. června 2001 o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí (dále jen „směrnice SEA“). Podle této směrnice je posouzení vlivů na životní prostředí důležitým nástrojem pro začlenění úvah o životním prostředí do přípravy a přijetí některých plánů a programů, které mohou mít závažný vliv na životní prostředí v členských státech. Směrnice SEA zdůrazňuje, že posouzení vlivů na životní prostředí zajišťuje, aby tyto vlivy vyplývající z provádění plánů a programů byly zohledněny během jejich přípravy a před jejich přijetím. Pro posuzování vlivů některých plánů na životní prostředí určuje směrnice SEA minimální rámec, který stanovuje celkové zásady systému tohoto posuzování. V souladu s principem subsidiarity přenechává detaily vnitrostátní úpravě členských států (SEA směrnice má být v členských státech transponována k 21. 7. 2004).

Směrnice SEA se současně opírá o **Úmluvu⁴** o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí – tzv. Aarhuskou úmluvu (ČR podepsala Aarhuskou úmluvu v červnu 1998 – Parlament ji dosud neratifikoval).

- **SEA Protokol⁵ EHK OSN**

Jde o Protokol Evropské hospodářské komise OSN k Úmluvě o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států (Espoo úmluva), která pro ČR vstoupila v platnost dne 27. 5. 2001 (vyhláška č. 91/2001 Sb. Ministerstva spravedlnosti).

SEA Protokol byl Českou republikou, spolu s dalšími 32 zeměmi, podepsán na Kyjevské konferenci ministrů životního prostředí dne 21. 5. 2003 a je otevřen i stranám, které nepřistoupily k Espoo Úmluvě samotné. Jeho ratifikace Českou republikou se očekává po přijetí novely zákona o posuzování vlivů na životní prostředí. SEA Protokol ve srovnání se směrnicí SEA klade větší důraz především na posouzení dopadů na zdraví obyvatel a upravuje také možnost posuzování politik a legislativy. Nelze vyloučit, že z SEA Protokolu vyplyne požadavek na další novelizaci zákona č. 100/2001 Sb., v platném znění.

- **Směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, a volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (směrnice o stanovištích) – článek 6**

Další směrnicí Evropského společenství, která zakotvuje požadavek posuzování vlivů jak projektů (záměrů), tak plánů a programů na životní prostředí, je Směrnice Rady 92/43/EEC o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin novelizovaná Směrnicí Rady 97/62/EC, tzv. směrnice NATURA 2000. Směrnice ve svém čl. 6 odst. 1 až 4 ukládá v případě, že se v území vymezeném podle této směrnice (tzn. území NATURA 2000) nebo v jeho blízkosti uvažuje o realizaci plánu či projektu s pravděpodobně významnými vlivy na takovou lokalitu, povinnost posoudit vlivy takového projektu nebo plánu/programu na životní prostředí. Ministerstvo životního prostředí pak speciálně k tomuto článku směrnice vydalo publikaci⁶, vysvětlující jednotlivé odstavce ve vztahu ke směrnici EIA a metodická příručka EK „Methodological guidance on the provisions of Article 6(3) and (4) of the Habitats Directive 92/43/EEC“, 2002.

2.2. Legislativa v oblasti SEA v ČR

Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí bylo v české legislativě upraveno již od roku 1992 zákonem č. 244/1992 Sb. o posuzování vlivů rozvojových koncepcí a programů na životní prostředí, který ve znění pozdějších předpisů⁷ platil až do 30. dubna 2004 a podle kterého i po tomto datu budou doposouzeny koncepce a plány předložené ke stanovisku před tímto datem.

³ Směrnice SEA 2001/42/EC – www.env.cz

⁴ Aarhuská úmluva – www.env.cz

⁵ SEA Protokol – www.unece.org/env/eia/sea_protocol.htm

⁶ MŽP, *Péče o lokality soustavy NATURA 2000, ustanovení článku 6 směrnice o stanovištích 92/43/EEC, edice Planeta, 2001*

⁷ Zákon č. 244/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů – www.env.cz

Vzhledem k nutnosti docílení kompatibility české legislativy s výše zmíněnou směrnicí SEA připravilo v roce 2003 Ministerstvo životního prostředí novelu zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, implementující její ustanovení do tohoto zákona zákonem č. 93/2004 Sb. V současné době je tak celá problematika posuzování vlivů na životní prostředí upravena jedním právním předpisem.

- V Dílu 3 zákona, týkajícím se posuzování koncepcí, se tedy nově definuje předmět posuzování a v porovnání se zákonem č. 244/1992 Sb. upřesňuje a konkretizuje rozsah a zejména postup při posuzování.
- Definice klíčového termínu „koncepte“ je obdobná, jako definice termínu „plány a programy“ podle čl. 2 písm. a) směrnice SEA. Návrh se nevztahuje na koncepte sloužící národní obraně, koncepte zpracovávané pro případ živelních pohrom a ostatních mimořádných událostí a dále na koncepte finanční nebo rozpočtové. Posuzování územních plánů podle stavebního zákona je upraveno zvlášť (za oznámení se považuje návrh zadání územně plánovací dokumentace), neboť bylo nutné dodržet lhůty a postupy zakotvené ve stavebním zákoně (v této oblasti jsou z posuzování vyloučeny, vzhledem ke své značné podrobnosti, která již spíše připomíná záměry, regulační plány).
- Předkladatelem je správní úřad zpracovávající nebo předkládající koncepci ke schválení.
- Příslušným úřadem je buď Ministerstvo životního prostředí, nebo orgány kraje v přenesené působnosti (krajské úřady).
- I v případě posuzování koncepcí se nově uplatní zjišťovací řízení. Zjišťovací řízení je zakončeno závěrem, ve kterém příslušný úřad zejména stanoví, zda koncepte nebo její změna (aktualizace) bude předmětem posuzování (tj. screening). V případě, že koncepte bude dále posuzována podle navrhovaného zákona, stanoví závěr zjišťovacího řízení také podmínky obsahu a rozsahu posouzení koncepte (tj. scoping).
- Při posuzování koncepte je nutno vzít v úvahu jak realizaci koncepte, tak i případ, že koncepte realizována nebude (nulová varianta). Vlivy koncepte, a to přímé i nepřímé, se hodnotí pro celou dobu předpokládané platnosti koncepte. Východiskem pro posuzování je stav životního prostředí v době podání oznámení, ale zohledňují se i vlivy koncepte v komplexu s vlivy ostatních koncepcí v dotčeném území (prováděných i zamýšlených). Posouzení se musí provést pro každou navrženou variantu koncepte.
- Návrh vychází z předpokladu, že posuzování koncepte je z odborného hlediska značně náročnou činností. K vyhodnocení vlivů koncepte budou tedy na rozdíl od minulé praxe oprávněny pouze osoby, která jsou držiteli autorizace podle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004. Podle tohoto zákona autorizaci uděluje a odnímá Ministerstvo životního prostředí ve správním řízení. Posuzovatele si „najímá“ a jeho náklady hradí předkladatel.
- Na základě požadavků směrnice SEA usiluje zákon dále o včasné a účinné zapojení veřejnosti, orgánů samosprávy i správních úřadů, které hájí na základě zvláštních právních předpisů hájit veřejné zájmy. V souladu s principy tzv. Aarhuské úmluvy je účast veřejnosti směřována již do raných fází posuzování koncepte (první možnost vyjádření je již k oznámení koncepte, tedy před screeningem a scopingem), aby měla veřejnost možnost účinně a včas ovlivnit podstatné prvky posuzování. Pro vyjádření dotčených správních úřadů, dotčených územních samosprávních celků a veřejnosti jsou lhůty stejné. Vyjádření shromažďuje příslušný úřad, na jejich základě pak rozhoduje v jednotlivých fázích procesu.
- Materiály příslušný úřad zveřejňuje jak na úřední desce tak elektronicky, tj. na internetu (portálu veřejné správy).
- Ohledně posouzení vlivů koncepte by se mělo konat alespoň jedno veřejné projednání, které pořádá předkladatel koncepte.
- Stanovisko příslušného orgánu pro posuzování vlivů na životní prostředí je podle zákona neopominutelným podkladem pro konečný návrh koncepte, bez něhož nelze koncepci platně schválit. Současně je schvalující orgán při dalším postupu povinen zohlednit závěry posuzování uvedené ve stanovisku. Požadavek vyplývá ze směrnice SEA, podle níž je třeba zajistit, aby výsledek procesu posuzování koncepte spolu s vyjádřeními (veřejnosti i úřadů) byl zohledněn během jejich přípravy a před jejich přijetím. Stanovisko může být formulováno jako záporné, příslušný úřad může také navrhnout doplnění koncepte (např. ve smyslu akceptování některých závažných připomínek) a také může navrhnout opatření pro sledování vlivů realizace koncepte po jejím schválení tzv. monitoring.
- Meziúzemní posuzování koncepcí (při posuzování vlivů koncepcí přesahujících hranice České republiky) odpovídá v principu standardnímu procesu SEA s tím, že se zde počítá s určitými zvláštnostmi vyplývajícími ze spolupráce s jiným státem. Z důvodu časové náročnosti meziúzemního posuzování se proto navrhuje např. možnost prodloužení lhůt uvedených v zákoně nebo spoluúčast resortu zahraničních věcí při tomto posuzování. Za úče-

lem jednotného přístupu se navrhuje, aby v takových případech příslušným a zároveň odpovědným úřadem bylo pouze Ministerstvo životního prostředí. Pokud dotčený stát projeví o mezistátní posuzování koncepce zájem, nabývá podobné postavení jako jakýkoli jiný účastník tohoto posuzování.

Také další zákony se výslovně ve svém textu zabývají posuzováním vlivů koncepcí na životní prostředí.

Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií nařizuje (v § 4 odst. 5 písm. e), aby součástí obsahu koncepce bylo i (§ 4 odst. 5 písm. e) posouzení vlivů na životní prostředí, a odkazuje na zákon č. 244/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů ve svém § 24 odst. 2 nařizuje posouzení vlivů plánů hlavních povodí České republiky a plánů oblastí povodí na životní prostředí podle zvláštních právních předpisů⁸.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů ve svém § 45 h (Hodnocení důsledků koncepcí a záměrů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti) nařizuje následující.

- Jakákoliv koncepce, která může samostatně nebo ve spojení s jinými významně ovlivnit území evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti, podléhá hodnocení jeho důsledků na toto území a stav jeho ochrany z uvedených hledisek. Toto se nevztahuje na plány péče zpracované orgánem ochrany přírody pro toto území a dále na lesní hospodářské plány a lesní hospodářské osnovy.
- Při hodnocení důsledků koncepcí se postupuje podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění zák. č. 93/2004 Sb., pokud se nestanoví jiný postup.
- Ten, kdo zamýšlí pořídit koncepci (dále jen „předkladatel“), je povinen její návrh předložit orgánu ochrany přírody ke stanovisku, zda může mít samostatně nebo ve spojení s jinými významný vliv na území evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast. Územně plánovací dokumentace se předkládá v etapě zadání. Orgán ochrany přírody vydá stanovisko do 15 dnů ode dne doručení žádosti; to neplatí pro stanovisko k návrhu zadání územně plánovací dokumentace, kde se postupuje podle zákona č. 50/1976 Sb. Tímto stanoviskem není dotčeno zjišťovací řízení podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění zák. č. 93/2004 Sb.
- Jestliže orgán ochrany přírody svým stanoviskem významný vliv nevyloučí, musí být daná koncepce posouzena. Nelze-li vyloučit negativní vliv koncepce na takové území, musí předkladatel zpracovat varianty řešení, jejichž cílem je negativní vliv na území vyloučit nebo v případě, že vyloučení není možné, alespoň zmírnit. Územně plánovací dokumentace se posuzuje ve stádiu konceptu řešení.
- Orgán, který je příslušný ke schválení koncepce, jej může schválit, jen pokud na základě stanoviska podle právních předpisů o posuzování vlivů na životní prostředí taková koncepce nebude mít negativní vliv na území evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti. Tím nejsou dotčeny ochranné podmínky zvláště chráněných území.
- Pokud hodnocení prokáže negativní vliv na území Natura 2000 a neexistuje variantní řešení s menším negativním vlivem nebo bez něj, lze navrženou koncepci schválit, případně řešení v rámci územně plánovací dokumentace přijmout jen z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu a za současného uložení kompenzačních opatření nezbytných pro zajištění ochrany a celistvosti území Natura 2000.
- Jde-li o negativní vliv na lokalitu s prioritními typy stanovišť nebo prioritními druhy, lze koncepci schválit, případně řešení v rámci územně plánovací dokumentace přijmout jen z důvodů týkajících se veřejného zdraví, veřejné bezpečnosti nebo příznivých důsledků nesporného významu pro životní prostředí. Jiné naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu mohou být důvodem ke schválení jen tehdy, vydala-li k zamýšlené koncepci nebo záměru stanovisko Komise. Ministerstvo životního prostředí v tom případě na základě dožádání příslušného orgánu požádá Komisi o stanovisko. Po dobu jednání s Komisí lhůty v příslušných řízeních neběží.
- Kompenzační opatření stanoví rozhodnutím orgán ochrany přírody na základě dožádání orgánu příslušného ke schválení koncepce. Uložení a zajištění kompenzačních opatření je v tomto případě důvodem pro přerušování řízení vedeného příslušným orgánem veřejné správy. V případě stanoviska ke konceptu řešení územně plánovací dokumentace orgán ochrany přírody navrhne kompenzační opatření v rozsahu a podrobnosti odpovídající příslušnému druhu územně plánovací dokumentace. O uložení kompenzačních opatření nebo o kompenzačních opatřeních, která jsou součástí schválené územně plánovací dokumentace, informuje příslušný orgán ochrany přírody neprodleně Ministerstvo životního prostředí. Ministerstvo životního prostředí o uložení a provedení kompenzačních opatření informuje Komisi.

⁸ Zde se ovšem nesprávně odkazuje na zákon č. 100/2001 Sb., v platném znění – zde se prolíná požadavek zákona č. 244/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů na posouzení těchto plánů a požadavek vodního zákona (nesprávný odkaz tedy není legislativním problémem).

3. Proces posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí

Metodika popisuje způsob propojení přípravy koncepcí s posouzením jejich vlivu na životní prostředí a se zapojením veřejnosti do přípravy koncepce. Navrhovaný postup vychází z obvyklých kroků strategického plánování – těmito krokům jsou logicky přiřazeny odpovídající kroky procesu SEA a zapojení veřejnosti. Toto logické provázání umožňuje efektivně propojit oba tyto procesy.

Tři souběžně jdoucí postupy

- **Příprava koncepce** – jde o samotný proces přípravy koncepce, který není většinou dán žádnou legislativou, v některých případech pouze rámcovou osnovou či metodikami podle toho, za jakým účelem se dokument zpracovává.
- **Posuzování vlivů koncepce na životní prostředí** – jde o proces, který plně respektuje požadavky zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění zákona č. 93/2004 Sb.
- **Zapojení veřejnosti** – jde o zapojení veřejnosti do procesu SEA, které plně respektuje požadavky zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění zákona č. 93/2004 Sb. Zapojování veřejnosti do posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí je velmi úzce provázáno s postupy, které při přípravě koncepcí zajišťují svobodný přístup k informacím na základě zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí a zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a již zmíněné Aarhuské úmluvy.

Vzhledem k žádoucímu propojení přípravy koncepce, SEA a zapojení veřejnosti, které vede k optimálním výsledkům celého procesu, jsou v následujícím textu stručně uvedeny jednotlivé součásti těchto procesů.

3.1. Příprava koncepcí

Postup strategického plánování pro každou koncepci a její rámcový obsah (osnovu) jsou předurčeny zejména zákonnými požadavky a ustálenou „dobrou“ praxí strategického plánování v dané oblasti.

Na základě analýzy hlavních požadavků na dílčí koncepcie v ČR (viz příloha č. 4.1.) lze definovat obvyklé základní kroky, strategického plánování, které se obvykle opakují bez ohledu na zaměření koncepce či úroveň jeho zpracování (národní, regionální či místní úroveň). Popsané kroky zároveň odpovídají dobré praxi strategického plánování v Evropské unii (viz např. Vademecum on Plans and Programming Documents for Structural Funds 2000 – 2006, DG XVI, 1999).

3.1.1. Zásady struktury koncepcí:

Proces zpracování koncepcí má obvykle tyto části:

- Popis současného stavu, identifikace klíčových problémů
- Analytická část (analýza stavu a vývoje v řešeném území, příčin, vývojových trendů, SWOT analýza apod.)
- Stanovení vize, priorit, cílů, opatření
- Implementace
- Monitoring
- Finanční plán

Tyto jednotlivé kapitoly koncepce na sebe logicky navazují.

V **popisu současného stavu a vývoje** jsou uváděny informace o oblasti, pro kterou je dokument zpracováván, a z nich vyplývající klíčové problémy včetně ekonomické analýzy dané oblasti a předmětného území. Součástí by měl být i popis stavu a vývoje životního prostředí v daném území – opět se zaměřením na oblast, pro kterou je dokument zpracováván⁹.

Z popisu současného stavu a trendů vychází **analytická část** dokumentu. Měla by uvést příčiny klíčových problémů. Na základě informací z popisu současného stavu obvykle také bývá zpracována **SWOT analýza**. SWOT ana-

⁹ Jako příklad lze uvést zpracování územně energetickou koncepcí. V popisu současného stavu by měl být uveden nejen popis stavu a vývoje spotřeby paliv, jejich základní charakteristika, dále pak analýza zdrojů energie, distribuce energie, ale také popis stavu životního prostředí a bilance produkovaných emisí v části analýza stavu ŽP. Pro dané ukazatele by neměl být jen odhadnut, ale determinován žádoucí vývojový trend.

lýza je klíčovou metodou při situační analýze. Identifikuje **silné a slabé stránky, příležitosti a ohrožení**. Silné a slabé stránky se vztahují přímo k danému systému (vlastnosti systému) např. určitá vlastnost nebo aktivita v daném území. Příležitosti a ohrožení jsou obvykle brány i jako externí faktory, které zkoumaný systém nemůže přímo ovlivnit, nad kterými z dané pozice nemá kontrolu¹⁰.

Časový rámec SWOT analýzy musí odpovídat časovému horizontu koncepce pro dané odvětví/území. Podstatou je analýza současných „silných“ (S) a „slabých“ (W) stránek odvětví/území a vnějších příležitostí (O) a hrozeb (T) a také jejich kombinace (kompensační, kumulační nebo synergické efekty). Cílem řešení je „rozvíjet“ (posilovat) silné stránky, řešit (odstraňovat) slabé, využít příležitostí a předcházet hrozbám. SWOT analýza definuje a identifikuje problémy, které budou řešeny ve strategické části dokumentu pomocí stanovení priorit, cílů a jejich opatření, aktivit definovaných ve strategické části dokumentu. Při formulaci cílů a opatření by měly být využity stanovené silné stránky a příležitosti, a naopak by cíle a opatření měly sloužit k překonání slabých stránek a ohrožení. Následujícím krokem je stanovení obecné vize.

Vize je dlouhodobý cíl, který není striktně časově vymezen. Vize je nezávislá na plánovacích obdobích a může být také nazývána globálním cílem, strategickým cílem či účelem. Ve všech případech není nutné přesně vizu formulovat, nicméně alespoň rámcová představa o vizi koncepce („kam chceme dlouhodobě směřovat“) je nutná k další definici časově determinovaných (etapových) cílů a dalších plánovacích úrovní dokumentu.

Vize je konkretizována stanovením **specifických cílů** koncepce. Jde o cíle, které mají být řešeny v daném plánovacím období. Specifické cíle mají definován jasný obsah a časový limit, po kterém musí být vyhodnotitelné.

Na základě cílů jsou stanoveny **priority**. Jde o hlavní dílčí oblasti zájmu, které je třeba řešit, aby se dosáhlo předem nadefinovaného cíle. Priority musí být konkrétní, měřitelné a s určením termínu dosažení. Jsou to samostatné priority pro dané časové období. Musí být opět měřitelné po uplynutí daného časového období (viz výše).

Pro realizaci priorit jsou obvykle navrhována **opatření**. Jde o konkrétní aktivity, které po svém splnění vyřeší (naplňují) prioritu a tím pomohou splnit definovaný cíl.

Dalším krokem v přípravě koncepce bývá návrh jeho **implementačního plánu**. Jde o zařazení zajišťování navrhovaných opatření do činností daného úřadu (nositele úkolu), do předmětného území, a také o mobilizaci dostupných zdrojů. Implementace nemusí spočívat pouze na činnosti úřadu, který je předkladatelem dokumentu, ale může také doporučit řešení pomocí jiných institucí – odborných institucí, nevládních organizací, agentur, podnikatelů apod. Implementace stanoví kdo, v jakém termínu a z jakých finančních zdrojů zajistí splnění definovaného opatření.

Monitoring navrhuje indikátory, pomocí kterých bude možné sledovat dosažení dílčích cílů, priorit a opatření koncepce. Pomocí indikátorů lze určit zda je koncepce navržena správně a zda realizací opatření dojde k naplnění cílů a priorit dokumentu (viz příloha č. 4.2). Monitoring definuje i prostředky, kterými bude vývoj indikátorů sledován a mechanismy, kterými bude zajištěna zpětná vazba a případné nezbytné korekce v koncepci, pokud se ukáží neočekávané negativní vlivy její realizace a potřeba ji změnit.

Obvyklou součástí koncepce také bývá **finanční plán**, který popisuje financování navržených prioritních oblastí a opatření z dostupných finančních zdrojů (např. rozpočty veřejné správy, zdroje EU nebo soukromé zdroje). Finanční plán obvykle bývá rozdělen na dvě části – na interní náklady, vyplývající z titulu kompetencí zpracovatele koncepce a na náklady z různých zdrojů (např. náklady veřejného a soukromého sektoru).

Při zpracovávání koncepce je někdy používána metoda tzv. logického rámce, která umožňuje systematicky mapovat vazby mezi deklarovanými cíli a navrhovanými opatřeními a indikátory pro měření jejich dosažení.

Při zpracovávání koncepce se rovněž často ukáže, že některé jeho části – cíle, priority nebo dílčí opatření lze řešit ve **variantách**. Zpracovatel koncepce může optimální variantu vybrat sám na základě interních diskusí plánovacího týmu. Na základě praktických zkušeností v ČR se však jeví jako vhodnější podrobit každou uvažovanou variantu posouzení vlivů na životní prostředí (popř. i na sociální a ekonomickou situaci a někdy i bezpečnost) a výběr optimální varianty provést s ohledem na výstupy tohoto posouzení. Schvalovatel koncepce má tímto postupem možnost vybrat tu variantu, která se mu po zvážení všech podkladů jeví jako nejpříjemnější, aniž pomine všechny potřebné aspekty výběru.

¹⁰ U managementu chráněného území to může být např. dálkový transport emisí (ohrožení), zatímco možnost regulace ekonomických nebo rekreačních aktivit uvnitř tohoto území je silnou nebo slabou stránkou

3.2. Přístupy k posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí, postupové kroky procesu SEA

Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí zajišťuje soulad koncepce s požadavky na ochranu životního prostředí a navíc umožňuje zapojení veřejnosti, které legislativa pro koncepční činnosti až na stavební zákon nezajišťuje.

Hlavním rysem SEA musí být zajištění environmentální integrity výsledné koncepce, tedy zejména respektování referenčních dokumentů přijatých na evropské a národní úrovni (6. akční program Evropských společenství pro životní prostředí přijatý v Bruselu dne 22. července 2002, Státní politika životního prostředí v platné verzi a další koncepční dokumenty celostátní i regionální či lokální úrovně), podpora udržitelného rozvoje a prevence závažného nebo nevratného poškození životního prostředí a lidského zdraví (aplikace principu předběžné opatrnosti). Z praktického hlediska a vzhledem k návaznosti na přípravu koncepce musí být zajištěna:

- včasnost,
- integrace do zpracovávání koncepce,
- zapojení veřejnosti.

Výhody posuzování vlivů na životní prostředí jsou maximalizovány, pokud je posouzení vlivu na životní prostředí prováděno od začátku až do konce přípravy koncepce. Tímto způsobem lze koncepci průběžně optimalizovat a předcházet případným střetům při jeho schvalování, snížit negativní vliv na životní prostředí.

Provázanost strategického posuzování vlivů na životní prostředí se zpracováním koncepcí je velmi důležitá, neboť umožňuje:

- průběžně analyzovat podkladové materiály pro přípravu koncepce a doplňovat hlediska ochrany ŽP, která by měla být zohledněna v návrzích pracovních verzí dokumentu,
- průběžně podávat návrhy na optimalizaci jednotlivých částí koncepce z hlediska vlivů na ŽP,
- minimalizovat časové nároky na přípravu koncepce a dokumentace o posouzení vlivů koncepce na ŽP,
- minimalizovat časové a finanční ztráty a množství práce plynoucí z nekoordinovaného postupu, z nutnosti vracet se k předchozím etapám práce při zjištění nedostatků apod.

3.2.1. Očekávané výstupy SEA

Dobře provedené SEA posouzení by mělo poskytnout předkladateli dokumentu a všem zainteresovaným stranám následující informace:

- posouzení kvality popisu a hodnocení trendů ve vývoji životního prostředí, které souvisí s dosavadním rozvojem koncepce,
- posouzení, zda byly zpracovány cíle ochrany životního prostředí do cílů koncepce,
- posouzení souladu navrhovaných řešení problémů dané koncepce s cíli ochrany ŽP a s limity pro využívání území, které byly stanoveny ve schválené územně plánovací dokumentaci pro dané území,
- posouzení vlivů specifických aktivit a projektů na ŽP dle požadavků zákona,
- posouzení systému sledování reálných vlivů dokumentu a návrh pro zajištění jeho environmentálně šetrné realizace.

3.2.2. Zásady pro efektivní posouzení vlivů koncepcí na životní prostředí

Předpokladem úspěšného získání očekávaných výstupů SEA posouzení je uplatnění následujících zásad:

- Zpracovatel SEA dokumentace má jasně vymezené postavení, je definována forma a časové etapy a reálně zajištěna spolupráce mezi zpracovatelem dokumentu a SEA týmem.
- Předkladatel dokumentu zajistí průběžný (etapový) přístup k informacím a zapojení veřejnosti do celého procesu.
- Příslušný úřad zajišťuje průběžný (etapový) obsahový a procedurální dozor v průběhu celého procesu.
- Zpracování dohody o provedení procesu SEA a způsobech zveřejňování mezi předkladatelem koncepce a příslušným úřadem.

Poznatky z posouzení koncepce a sledování jejich reálných vlivů na ŽP jsou využity při aktualizaci a rozpracování dokumentu.

Přestože v převážné většině případů je interaktivní způsob SEA posouzení tzv. „ex-ante“ nejefektivnějším přístupem, lze v opodstatněných případech použít i způsob tzv. „ex-post“ posouzení, tedy až po zpracování koncepce. Následující tabulka porovnává oba přístupy.

Tabulka č. 1 Porovnání výhod a nevýhod posouzení ex-ante a ex-post

Stav přípravy koncepce	Interaktivní průběžné posouzení		Posouzení po zpracování koncepce	
	(ex-ante)		(ex-post)	
	výhody	nevýhody	výhody	nevýhody
Stanovení rozsahu a obsahu SEA dokumentace	- spolupráce se SEA zpracovatelem		- je jasný předmět posuzování, jasná pozice SEA týmu	- nemožnost SEA týmu na počátku procesu připomínkovat návrh systému hodnocení vlivu na ŽP a stanovení obsahu a rozsahu koncepce; - možný nesouhlas se závěry scopingu;
Průběžné zpracování návrhu koncepce	- průběžné připomínkování a zapracovávání připomínek SEA zpracovatele do návrhu koncepce a průběžné zpracovávání SEA dokumentace, možnost průběžného připomínkování veřejností od počátku prací na str. části	- větší náročnost prezentace metodického postupu a uchopení připomínek - náročnější na koordinaci postupu a komunikaci mezi SEA týmem a týmem zpracovatele koncepce		Zpracovatel již učinil zásadní rozhodnutí o podobě koncepce, o jejich cílech atd. SEA zpracovatel není přizván k vyhodnocení vlivu na ŽP
Konečný návrh koncepce	- dopracování SEA dokumentace dle akceptovaných připomínek			- začátek vyhodnocování vlivů na ŽP, poté případně přepracování části nebo celé koncepce na základě připomínek SEA zpracovatele
Časové a finanční nároky	- časové nároky na přípravu koncepce jsou jen minimálně prodlouženy - finanční nároky jsou nižší neboť lze spojit projednání koncepce s projednáním SEA			- časové nároky vyšší, příprava koncepce je prodloužena o celý proces SEA posouzení (čas pro zpracování str. dokumentu+čas na SEA proces+přepracování str. dokumentu na základě SEA procesu) - finanční nároky vyšší, hodnocení významně prodlužuje proces přípravy koncepce

Interaktivní způsob SEA posouzení umožňuje zpracovat připomínky SEA týmu a veřejnosti do dokumentu již během jeho přípravy. Napomáhá tak kvalitnímu zpracování dokumentu včetně minimalizace negativních vlivů na životní prostředí. Současně se tímto způsobem předchází konfliktům při schvalování koncepce. Výsledné stanovisko příslušného orgánu k vyhodnocení vlivů koncepce na životní prostředí pak již nemusí obsahovat výhrady či podmínky souhlasu a může se omezit na potvrzení souladu se zájmy na ochranu životního prostředí.

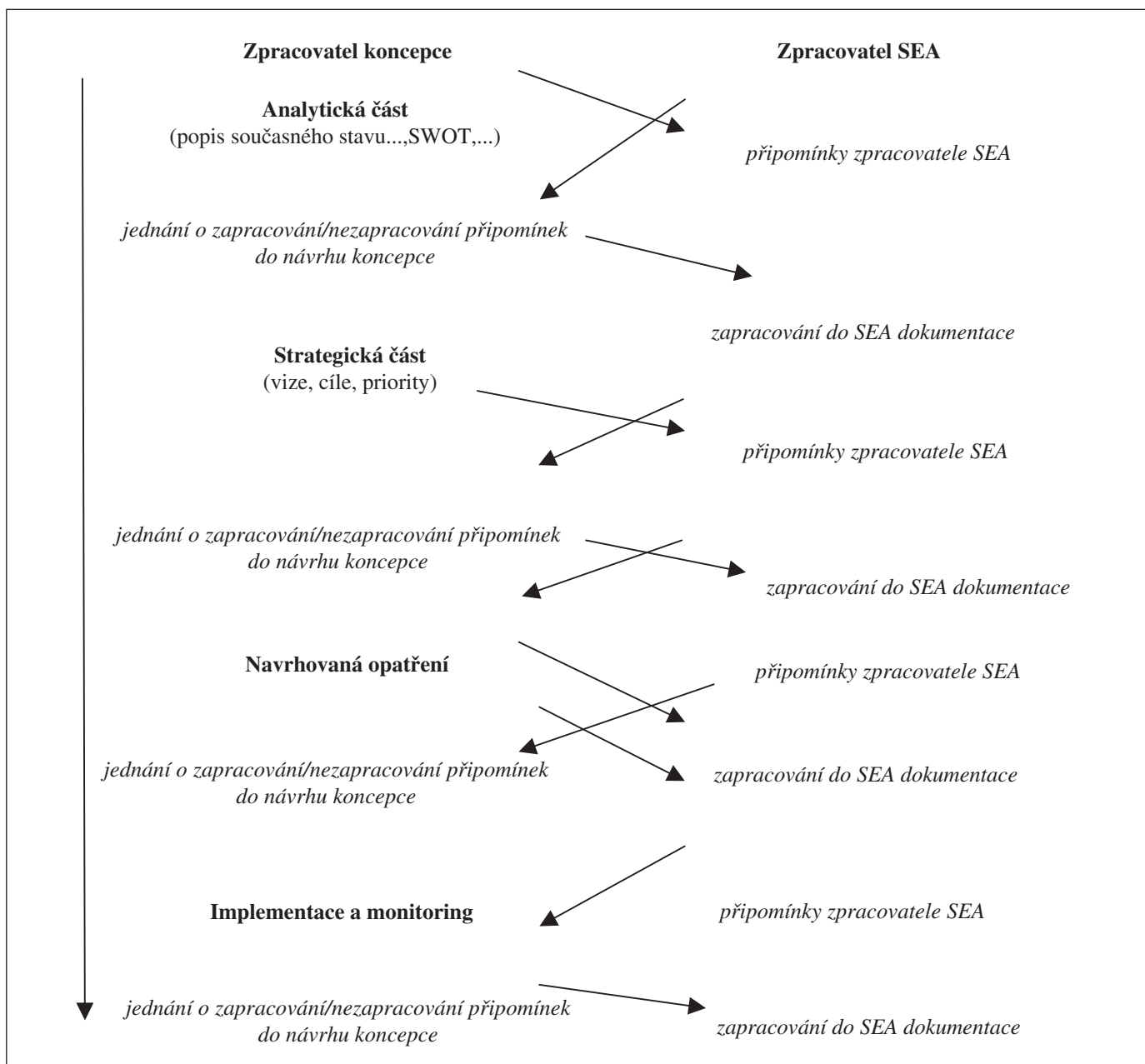
Interaktivní SEA posouzení podává předkladateli a zpracovateli koncepce informace o možných dopadech dokumentu na životní prostředí a o možnostech optimalizace koncepce z pohledu ochrany životního prostředí průběžně. Tyto informace jsou předkladateli a zpracovateli dokumentu – ale současně i veřejnosti – poskytovány ve všech fázích přípravy koncepce. Od počátku jeho přípravy, tedy od rozhodnutí zpracování koncepce, až do doby jeho předložení schvalovateli k vydání stanoviska.

3.2.3. Postavení SEA týmu

Jedním z hlavních předpokladů provedení kvalitního posouzení vlivu koncepce na životní prostředí je vhodný výběr SEA týmu a jasné definování jeho postavení v rámci celého plánovacího procesu. Základní zásady pro výběr a vymezení postavení zpracovatele SEA jsou:

- **Výběr vhodného zpracovatele SEA:** Vedoucí SEA týmu a pokud možno i další jeho členové by měly být osoby s autorizací pro posuzování vlivů na životní prostředí. SEA tým by měl profesně odpovídat zaměření posuzované koncepce. Jeho členové by měli zaručit široké spektrum znalostí a názorů z oblasti ochrany ŽP, rámcových koncepcí na evropské a národní úrovni, schopnost čerpat z cizojazyčných pramenů a zkušenost s přípravou koncepcí (tým se může skládat např. u energetické koncepce z energetika, územního plánovače, hygienika nebo lékaře, odborníka znalého problematiky odpadů a ovzduší, atd.).
- **Účast zpracovatele SEA při přípravě koncepce:** V průběhu procesu posuzování vlivů může dojít k tomu, že zpracovatel koncepce a zpracovatel SEA mají odlišný názor na dokument z hlediska vlivů na životní prostředí nebo na nutnost zpracování dalších variant. Základním principem pro spolupráci zpracovatele koncepce a zpracovatele SEA je **dialog** vedoucí k využití připomínek podávaných v rámci procesu SEA. Za využití nebo zamítnutí doporučení od zpracovatele SEA nese odpovědnost zpracovatel dokumentu. Zamítnutí doporučení by mělo být zdůvodněno a po schválení koncepce zveřejněno. Všechny závažné připomínky zpracovatele SEA, které nebyly zohledněny v rámci přípravy koncepce budou popsány v SEA dokumentaci.
- **Zajištění výměny informací mezi zpracovatelem dokumentu a zpracovatelem SEA:** V praxi se osvědčila účast zpracovatele SEA (jako pozorovatele) při pracovních jednáních zpracovatele dokumentu (např. na setkáních pracovních skupin, jednáních s NNO, spolupracujícími organizacemi). Tento postup usnadňuje přístup zpracovatele SEA k informacím a argumentům, které jsou využívány při přípravě koncepce. Účast zpracovatele SEA zároveň umožňuje průběžné předávání a zdůvodňování připomínek z procesu SEA. Současně je potřeba, aby všechny dokumenty z jednání (např. zápisy) byly veřejně přístupné.

Tabulka č. 2. Optimální schéma komunikace mezi zpracovatelem koncepce a zpracovatelem vyhodnocení SEA:

3.2.4. Způsob posuzování

Posuzování koncepce zahrnuje zjištění, popis a zhodnocení předpokládaných přímých a nepřímých vlivů realizovaného i nerealizovaného strategického záměru a jeho cílů, a to pro celé období předpokládané realizace koncepce. Současně se hodnotí vazby a vlivy s dalšími koncepcemi v předmětném území.

V průběhu posuzování koncepce se navrhuje a posuzují nejen priority, cíle a opatření k předcházení, zmírnění nebo kompenzaci nepříznivých vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví, ale navrhuje se rovněž opatření ke zvýšení příznivých vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví. Při posuzování se také vyhodnocuje předpokládaná účinnost navrhovaných opatření.

3.2.5. Přístupy a metody vyhodnocení vlivů na životní prostředí

A) Přístup hodnocení plnění cílů ochrany životního prostředí (tzv. referenční cíle ochrany životního prostředí)

Tyto cíle jsou navrhovány zpracovatelem SEA a to na základě cílů ochrany životního prostředí stanovených např. ve Státní politice životního prostředí ČR, Programu ochrany přírody a krajiny ČR, strategických dokumentech Evropské unie k ochraně životního prostředí, na základě legislativy k ochraně životního prostředí a současně na základě

trendů vývoje ochrany životního prostředí. Tyto referenční cíle také respektují analýzu stavu životního prostředí v ČR (viz příloha č. 4. 3.).

Výhodou této metody je její jednoduchost a srozumitelnost, která umožňuje efektivní diskusi se zpracovateli koncepce a veřejností nad jednotlivými vazbami referenčních cílů a cílů koncepce. Referenční cíle ochrany životního prostředí rovněž umožňují jednoduchou a jasnou kontrolu příslušným úřadem.

B) Přístup „hodnocení specifických vlivů na životní prostředí“

Při vyhodnocování vlivů v rámci zvoleného přístupu je dále možné uplatnit různé metody, např. metody variantních scénářů nebo multikriteriální analýzy, nicméně z praxe jsou známy i další metody (některé příklady jsou uvedeny v přílohách k této metodice). Metody se snaží odhadnout a kvantifikovat přímé vlivy realizace koncepce na jednotlivé složky životního prostředí.

• Metoda variantních scénářů

Variantní scénáře, které sestavuje SEA tým, zahrnují hlediska ochrany životního prostředí, zdraví a udržitelného rozvoje (dle rámce SPŽP). Tyto scénáře vychází ze základních parametrů koncepce a mohou představovat např. „nejhorší možný scénář“ a „optimální scénář“.

Tento přístup byl využit např. při eliminaci rizik spojených s nesprávnou implementací SOP Průmysl a podnikání (viz příloha č. 4. 4.), kdy pro jednotlivé dílčí cíle koncepce byly definovány nejhorší představitelné situace při realizaci projektů. Např. u projektů na podporu drobného a středního podnikání bylo uvažováno nevhodné umístění provozoven v obytné zástavbě, neúnosné dopravní zatížení, vypouštění nebezpečných látek do městských ČOV, nevhodné nakládání s nebezpečnými odpady atd. Tímto postupem byly vybrány rizikové typy projektů pro než byla navržena základní environmentální kritéria pro realizaci. Opačným přístupem byly vybrány projekty, které jsou z hlediska udržitelného rozvoje a ochrany životního prostředí žádoucí a jež by měly být přednostně vybrány.

• Metody multikriteriální analýzy

Vyhodnocení vlivů na životní prostředí lze provést též pomocí použití různých metod z oblasti multikriteriální rozhodovací analýzy. Tyto metody předpokládají:

- zpracování charakteristik posuzované množiny scénářů (variant),
- volbu a definování kritérií,
- stanovení relativní důležitosti (váhy) kritérií,
- teoretický rozbor rozhodování – multikriteriální analýza,
- výpočet priorit a uspořádání preferovaného pořadí variant.

Nevýhodou multikriteriálních analýz popř. dalších statistických analýz je poměrně obtížná komunikace výsledků s veřejností a malá možnost kontroly příslušným úřadem, při korektním postupu s velkým množstvím expertů, vylučujícím manipulaci se stanovením relevantních kritérií a jejich vah však může napomoci objektivizaci výsledků zejména u málo se lišících variant a eliminaci subjektivního hodnocení. Tyto metody lze proto využít především pro doplňkové analýzy.

3.2.6. SEA dokumentace – vyhodnocení vlivů na životní prostředí

SEA dokumentace musí splňovat požadavky uvedené v příloze č. 9 k zákonu č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb. Důležité je, aby SEA dokumentace byla vyhovující z odborného hlediska, ale zároveň srozumitelná veřejnosti, zejména pak jednoznačně specifikovány závěry posouzení. Doporučujeme využívat všech dostupných grafických podkladů ke srozumitelnější prezentaci veřejnosti (např. GIS, grafy, schémata, apod.)

Obsah SEA dokumentace dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb. obsahuje:

1. Obsah a cíle koncepce, její vztah k jiným koncepcím.

Zde jde především o zhodnocení vztahů a vazeb zpracovávané koncepce s jinými dokumenty. Hodnotí se možné střety nebo naopak soulad v řešení hlavních cílů. Nejde o opisování vlastní koncepce.

2. Informace o současném stavu životního prostředí v dotčeném území a jeho pravděpodobný vývoj bez provedení koncepce.

Informace o současném stavu životního prostředí je často součástí analytické části koncepce. Úlohou SEA zpracovatele je především kontrola uvedených údajů a jejich zhodnocení. Pokud je koncepce zpracovávána pouze v jedné variantě a za nulovou variantu je považován pravděpodobný vývoj bez provedení koncepce (vývoj bez

realizace koncepce) musí být popsán vždy i když je koncepce invariantní a současně je tato kapitola součástí SEA dokumentace. Pokud není dokument zpracován ve variantách, je úkolem SEA zpracovatele popsat tento nulový stav.

3. *Charakteristiky životního prostředí v oblastech, které by mohly být provedením koncepce významně zasaženy.*
4. *Veškeré současné problémy životního prostředí, které jsou významné pro koncepci, zejména vztahující se k oblastem se zvláštním významem pro životní prostředí..*
5. *Cíle ochrany životního prostředí stanovené na mezinárodní, komunitární nebo vnitrostátní úrovni, které mají vztah ke koncepci a způsob, jak byly tyto cíle vzaty v úvahu během její přípravy, zejména při porovnání variantních řešení.*

Zde je hlavním úkolem SEA zpracovatele stanovit cíle ochrany životního prostředí definované v relevantních dokumentech a posoudit jejich vazby s navrženými cíli koncepce.

6. *Závažné vlivy (včetně sekundárních, synergických, kumulativních, krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých, trvalých a přechodných, pozitivních a negativních vlivů) navrhovaných variant koncepce na životní prostředí.*
7. *Plánovaná opatření pro předcházení, snížení nebo kompenzaci všech závažných negativních vlivů na životní prostředí vyplývajících z provedení koncepce.*
8. *Výčet důvodů pro výběr zkoumaných variant a popis, jak bylo posuzování provedeno, včetně případných problémů při shromažďování požadovaných údajů (např. technické nedostatky nebo nedostatečné know-how).*
9. *Stanovení monitorovacích ukazatelů (indikátorů) vlivu koncepce na životní prostředí.*

Současně se stanovením indikátorů je vhodné v rámci vyhodnocení vlivu na životní prostředí navrhnout systém sledování a hodnocení vlivu realizace koncepce na životní prostředí, včetně návrhu institucionálního zabezpečení.

10. *Popis plánovaných opatření k eliminaci, minimalizaci a kompenzaci negativních vlivů zjištěných při provádění koncepce.*
11. *Stanovení indikátorů (kritérií) pro výběr projektu.*

Pro předcházení možným střetům při schvalování projektů vyplývajících z koncepce se zájmy ochrany životního prostředí SEA zpracovatel doporučí nebo doplní seznam indikátorů nebo kritérií pro hodnocení předkládaných projektů z hlediska životního prostředí. Tato kritéria mohou být splněna před vlastním zpracováním projektu, pak jde o tzv. **před-projektové hodnocení**, které zefektivní přípravu projektové dokumentace a umožní včas identifikovat oblasti možných negativních interakcí s oblastí životního prostředí. Tato kritéria je možno naplnit až při předložení konkrétního projektu, pak jde o tzv. **formální hodnocení**, které je často povinnou součástí rozhodování o podpoře jednotlivých projektů. Jeho provedení umožňuje detailně posoudit míru zohlednění referenčních cílů ochrany životního prostředí na úrovni jednotlivých předkládaných projektů.

12. *Vlivy koncepce na veřejné zdraví.*

SEA zpracovatel zde může využít posouzení vazeb mezi cíli koncepce a referenčními cíli v ochraně veřejného zdraví, které stanoví na základě Národního akčního plánu zdraví a životního prostředí, Zdraví 21 a dalších strategických dokumentů v oblasti ochrany zdraví obyvatelstva. Současně lze hodnotit specifické vlivy na zdraví obyvatelstva pomocí hodnocení zdravotních rizik nebo jiných metod pro hodnocení vlivu na veřejné zdraví. Žádoucí je zde spolupracovat s odborníky lékaři nebo osobami s autorizací potvrzenou i Ministerstva zdravotnictví ČR pro hodnocení vlivů na veřejné zdraví.

13. *Netechnické shrnutí výše uvedených údajů.*
14. *Souhrnné vypořádání vyjádření obdržných ke koncepci z hlediska vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví.*
15. *Závěry a doporučení včetně návrhu stanoviska ke koncepci.*

3.2.7. Postup posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí

Jednotlivé kroky jsou navrženy v souladu se zák. č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění zákona č. 93/2004 Sb. a s obvyklým postupem přípravy dokumentů. Je kladen důraz na průběžnou spolupráci SEA týmu, zpracovatele koncepce a jejího předkladatele, a současně na zapojení veřejnosti. Jak je uvedeno v tabulce č. 1 (nevýhody a výhody obou přístupů) je interaktivní způsob posouzení náročnější na komunikaci a koordinaci mezi všemi zainteresovanými stranami. Sledováním tohoto postupu však lze minimalizovat časové i finanční nároky posouzení nad rámec přípravy koncepce.

Tabulka č. 3. Postupové kroky SEA procesu

Postup. krok	Postupové kroky dle novely zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.	Rámcové kroky přípravy koncepce	Postupové kroky posouzení vlivu koncepce na životní prostředí	Zapojení veřejnosti	
č. 1	Oznámení koncepce	Rozhodnutí o zpracování koncepce a zpracování oznámení	Zpracování oznámení	Zveřejnění informace o oznámení a zveřejnění oznámení	
č. 2		Zpracování základní osnovy dokumentu	Zpracování návrhu rozsahu a obsahu SEA dokumentace	Zveřejnění informace o probíhajícím zjišťovacím řízení a jeho závěrech, připomínkování v rámci zjišťovacího řízení	
č. 3		Zahájení prací na návrhu koncepce	Výběr zpracovatele SEA a stanovení podrobného postupu SEA	Zveřejnění informace o zpracovateli SEA a postupu SEA	
č. 4		Analýza vývoje předmětného území/odvětví	Posouzení analýzy stavu a vývoje předmětného území/odvětví	Zveřejnění a připomínkování	
č. 5		Návrh strategických cílů, priorit koncepce pro předmětné území/odvětví	Stanovení cílů ochrany ŽP a posouzení návrhu strategických cílů, priorit pro předmětné území/odvětví	Zveřejnění, připomínkování, veřejný seminář	
č. 6		Návrh opatření, aktivit pro předmětné území/odvětví	Posouzení navrhovaných opatření, aktivit koncepce	Zveřejnění a připomínkování, veřejný seminář	
č. 7		Návrh implementace, monitoringu a sledování realizace koncepce	Posouzení implementace a monitoringu koncepce	Zveřejnění a připomínkování	
č. 8		Návrh koncepce	Zpracování výsledného návrhu koncepce	Zpracování SEA dokumentace	Oficiální zveřejnění a veřejné projednání k návrhu koncepce a SEA dokumentace, připomínkování
č. 9		Stanovisko k návrhu koncepce	Předání zpracovaných dokumentů předkladateli	Předání SEA dokumentace předkladateli koncepce	Zveřejnění výsledného návrhu koncepce a SEA dokumentace včetně vydaného stanoviska
č. 10		Zveřejnění rozhodnutí schvalujícího orgánu o akceptování nebo neakceptování připomínek, uplatněných ve stanovisku SEA	Schválení koncepce a rozhodnutí schvalující orgánu o akceptování připomínek nebo neakceptování připomínek uplatněných ve stanovisku SEA		Zveřejnění
č. 11		Sledování a rozbor vlivů koncepce na životní prostředí a veřejné zdraví	Implementace koncepce a sledování jeho reálných vlivů	Sledování reálných vlivů koncepce na ŽP	Zveřejňování průběžných hodnocení reálných vlivů dopadů koncepcí a jeho případné projednání

Postupový krok č. 1 Oznámení koncepce

Krok přípravy koncepce

Rozhodnutí o zpracování koncepce a zpracování oznámení

Závazné pokyny (Postupové kroky dle zákona č. 100/2001Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.)

Předkladatel koncepce zajistí zpracování oznámení¹¹ o zahájení prací na tvorbě nebo změnách koncepce u následujících koncepcí zpracovávaných na všech třech úrovních (národní, regionální, místní):

- zpracovávaných v oblasti *zemědělství, lesního hospodářství, myslivosti, rybářství, nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami, energetiky, průmyslu, dopravy, odpadového hospodářství, telekomunikací, cestovního ruchu, územního plánování, regionálního rozvoje a životního prostředí včetně ochrany přírody,*
- u nichž nutnost jejich posouzení, s ohledem na *možný vliv na životní prostředí, který vyplývá ze zvláštního právního předpisu* (např. územně energetické koncepce¹², plány oblastí povodí¹³,...)
- *spolufinancovaných z prostředků fondů Evropských společenství;*

Předkladatel koncepce je povinen zveřejnit na svých webových stránkách zpracované oznámení¹⁴. Současně je povinen zaslat oznámení k vyjádření dotčeným správním úřadům a dotčeným územním samosprávným celkům¹⁵ a předložit jej příslušnému úřadu¹⁶.

Doprovodná doporučení

Předkladatel koncepce může již v této fázi požádat o zpracování oznámení zpracovatele SEA (autorizovanou osobu dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.). Již na počátku je vhodné spolupracovat s příslušným úřadem, zpracovatelem SEA a zpracovatelem koncepce při zpracovávání oznámení, čímž dojde k odstranění případných nedostatků a zpřesnění formulací ve zpracovávaném oznámení.

¹¹ § 10c novely zák. č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.

¹² zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií

¹³ zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů;...)

¹⁴ § 16 novely zák. č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.

¹⁵ §10c odst. 2 novely zák. č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.

¹⁶ §10c odst. 1 novely zák. č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.

Postupový krok č. 2 Zjišťovací řízení

Krok přípravy koncepce

Zpracování základní osnovy dokumentu

Závazné pokyny (Postupové kroky dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.)

Cílem zjišťovacího řízení¹⁷ je určit, zda-li bude koncepce posuzována procesem SEA. Pokud se v rámci zjišťovacího řízení zjistí, že koncepce bude posouzena procesem SEA následuje upřesnění obsahu a rozsahu zpracovávané SEA dokumentace (včetně možného doporučení návrhu variant koncepce), tedy vyhodnocení vlivů koncepce na životní prostředí a veřejné zdraví. Přitom se zkoumá, zda koncepce nemůže ovlivnit životní prostředí i za hranicemi ČR. V takovém případě se předá další postup přeshraničního posouzení do působnosti MŽP.

Příslušný úřad provede zjišťovací řízení na základě oznámení, vyjádření k němu obdržných a podle kritérií uvedených v příloze zákona a ukončí jej písemným závěrem zjišťovacího řízení.

V tomto závěru se také stanovuje v jakém počtu vyhotovení, případně v jakých jazycích má být příslušnému úřadu předán návrh koncepce, dále se navrhuje průběh posuzování včetně konání veřejného projednání.

Pokud se stanoví, že koncepce nepodléhá SEA procesu, v závěru zjišťovacího řízení se uvedou důvody, pro které není posuzování podle tohoto zákona požadováno.

Příslušný úřad je povinen zaslat závěr zjišťovacího řízení neprodleně předkladateli, dotčeným správním úřadům a dotčeným územním samosprávným celkům a zároveň jej zveřejnit¹⁸.

Doprovodná doporučení

Zjišťovací řízení – pro usnadnění rozhodnutí, zda koncepce bude či nebude posouzena procesem SEA je možné využít dotazník uvedený v příloze č. 4.5.

Na základě vyplnění tohoto dotazníku a zpracovaného oznámení příslušný úřad snadněji rozhodne o závěru zjišťovacího řízení a současně o stanovení rozsahu a obsahu SEA posouzení, v případě že koncepce musí být posouzena.

Pokud se závěr zjišťovacího řízení rozhodne o tom, že koncepce nemusí být posouzena, umožní zpracovaný dotazník odůvodnění takového rozhodnutí.

Jedním z doporučení pro zpracovatele koncepce a SEA zpracovatele je nejen uvedení, ale také popis navržené struktury koncepce a vazeb mezi jednotlivými cíli, prioritami, opatřeními.

¹⁷ §10d zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.

¹⁸ § 16 zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.

Postupový krok č. 3 Průběh posuzování vlivů na životní prostředí (vyhodnocení) – zahájení prací na návrhu koncepce

Krok přípravy koncepce

Zahájení prací na návrhu koncepce

Závazné pokyny (Postupové kroky dle zákona č. 100/2001Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.)

Předkladatel je povinen do 30 dnů ode dne obdržení závěru zjišťovacího řízení zajistit zpracovatele SEA (autorizovanou osobu dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.) a informovat o tom příslušný úřad, který tuto informaci neprodleně zveřejní na internetu.

Předkladatel je povinen spolupracovat se zpracovatelem SEA při zpracování SEA – vyhodnocení, zejména mu předávat vyjádření došlá v průběhu zpracování návrhu koncepce.

Za úplné a objektivní zpracování vyhodnocení je odpovědný SEA zpracovatel.

Doprovodná doporučení

Vztah mezi SEA zpracovatelem a zpracovatelem koncepce a předkladatelem je vhodné definovat již na počátku procesu (viz Postavení SEA týmu). Nejen určení vtaů mezi těmito subjekty, ale i detailnější určení vztahu mezi příslušným úřadem a předkladatelem napomůže předejít pozdějším konfliktům v rámci předávání např. došlých připomínek, podkladových materiálů apod. V praxi se osvědčilo zpracovat dohodu mezi těmito subjekty o tom, kdy, kdo a jakou formou bude předávat informace o procesu, připomínky apod.

Předkladatel koncepce a zpracovatel SEA mohou uspořádat v této fázi procesu úvodní seminář pro veřejnost, na němž lze získat podněty veřejnosti k návrhu zadání koncepce, rozsahu posouzení a navržené metodice hodnocení a k systému zapojení veřejnosti.

Postupový krok č. 4 Průběh posuzování vlivů na životní prostředí (vyhodnocení) – Analýza vývoje předmětného území/odvětví

Krok přípravy koncepce

Analýza vývoje předmětného území/odvětví

Závazné pokyny (Postupové kroky dle zákona č. 100/2001Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.)

Zpracovatel SEA posoudí kvalitu analýzy stavu a vývoje předmětného území/odvětví z hlediska životního prostředí.¹⁹ Při této analýze se zpracovatel SEA zaměří zejména na:

- analýzu stavu a vývoje ŽP v předmětném území/odvětví, která zahrnuje i posouzení ekologické stability dotčeného území,
- analýzu hlavních výhledových problémů ŽP v předmětném území/odvětví s důrazem na hlavní vývojové trendy ochrany životního prostředí – výstižnost popisu silných a slabých stránek, příležitostí a ohrožení z hlediska stavu ŽP i s ohledem na jiné koncepce, zpracované nebo zpracovávané pro území.

Doprovodná doporučení

Zpracování analytické části koncepce popisuje a hodnotí dosavadní stav předmětného území/odvětví a charakterizuje jeho slabé a silné stránky, možnosti a ohrožení (viz SWOT analýza).

SEA zpracovatel předá zpracovateli koncepce výsledky tohoto posouzení a odpovídající doporučení. Doporučení, jež nejsou zohledněna v návrhu dokumentu, jsou popsána v SEA dokumentaci jako podkladová informace pro schvalovatele. Výsledky tohoto posouzení jsou zdokumentovány a zveřejněny. Zpracovatel SEA dokumentace zajistí zapracování veškerých došlých připomínek do podkladových materiálů pro posouzení vlivů koncepce na ŽP.

¹⁹ Příloha č. 9 k zákonu č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.

Postupový krok č. 5 Průběh posuzování vlivů na životní prostředí (vyhodnocení) – Návrh strategických cílů, priorit koncepce pro předmětné území/odvětví

Krok přípravy koncepce

Návrh strategických cílů, priorit koncepce pro předmětné území/odvětví

Závazné pokyny (Postupové kroky dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.)

Zpracovatel SEA stanoví pro potřeby vyhodnocení vlivu na životní prostředí cíle ochrany ŽP pro dané území/odvětví.

Doprovodná doporučení

Cíle ochrany ŽP lze stanovit pro celé předmětné území nebo jednotlivá odvětví, která budou v rámci koncepce rozpracována.

SEA zpracovatel posoudí míru zohlednění cílů ochrany ŽP pro dané území/odvětví v návrhu strategických cílů koncepce.

Cíle ochrany ŽP mohou mít podobu obecných cílů, které popisují žádoucí vývojové trendy a principy ochrany ŽP, nebo konkrétních cílů, které podrobně specifikují žádoucí stav životního prostředí v jasně určeném časovém horizontu pro který je posuzovaná koncepce připravována a s jasnými kvantifikovatelnými regulativy či limity.

Zpracovatel SEA předá zpracovateli koncepce výsledky tohoto posouzení a odpovídající doporučení. Doporučení zpracovatele SEA mohou zahrnovat i dílčí variantní řešení dokumentu, pokud je jejich zpracování účelné. Doporučení, jež nejsou zohledněna v návrhu koncepce, jsou popsána v SEA dokumentaci jako podkladová informace o dalším postupu pro předkladatele koncepce a schvalovatele.

Zpracovatel SEA může při stanovování cílů ochrany ŽP pro předmětné území/odvětví využít zejména:

- stávající a připravované zákony v oblasti ŽP,
- cíle Státní politiky životního prostředí a související dokumenty (např. Státní program ochrany přírody a krajiny, Akční plán zdraví a životního prostředí České republiky, Zdraví 21, koncepce environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty, programy zlepšení kvality ovzduší a závazné limitní hodnoty kvality ovzduší dle zákona o ovzduší, strategie udržitelného rozvoje, pokud jsou pro dané území/odvětví zpracovány a limity dle zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., v platném znění apod.),
- hodnocení stavu ŽP a jeho očekávaného vývoje v daném území a jeho očekávaných vývojových trendů (viz postupový krok č. 4)
- limity pro využívání území, které byly stanoveny ve schválené územně plánovací dokumentaci pro dané území,
- výstupy předchozích a souvisejících SEA procesů a analýz jejich reálných vlivů na ŽP

Postupový krok č. 6 Průběh posuzování vlivů koncepce na životní prostředí (vyhodnocení) – Návrh opatření, aktivit pro předmětné území/odvětví a nástrojů pro realizaci opatření a aktivit

Krok přípravy koncepce

Návrh opatření, aktivit pro předmětné území/odvětví a nástrojů pro realizaci opatření a aktivit

Závazné pokyny (*Postupové kroky dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.*)

SEA zpracovatel zhodnotí ve vyhodnocení vlivu na životní prostředí zda byly vzaty v úvahu cíle ochrany ŽP pro předmětné území/odvětví a limity využívání území, které byly stanoveny ve schválené územně plánovací dokumentaci pro dané území nebo v jiných dokumentech, zejména při porovnání variantních řešení.

Doprovodná doporučení

SEA zpracovatel posoudí navrhovaná opatření nebo aktivity z hlediska jejich souladu s cíli ochrany ŽP. Současně posoudí navrhované nástroje k realizaci opatření a aktivit (pokud jsou v koncepci navrhovány) na ŽP.

Zpracovatel SEA předá zpracovateli koncepce výsledky tohoto posouzení a odpovídající doporučení. Doporučení zpracovatele SEA mohou zahrnovat i dílčí variantní řešení koncepce, pokud je jejich zpracování účelné. Doporučení, jež nejsou zohledněna v návrhu koncepce jsou popsána v SEA dokumentaci.

Zpracovatel SEA by měl připravit toto hodnocení na základě týmové práce řešitelského týmu. Pro přípravu jednotlivých doporučení lze efektivně využít tabulek, které zvyšují přehlednost hodnocení. Pro vlastní vyplňování tabulek mohou být použity různé symboly či slovní hodnocení – s postupem rozpracovanosti koncepce se zvyšuje podrobnost hodnocení (např. kvantifikované prognózy).

Postupový krok č. 7 Průběh posuzování vlivů koncepce na životní prostředí (vyhodnocení) – Návrh implementace, monitoringu a sledování realizace koncepce

Krok přípravy koncepce

Návrh implementace, monitoringu a sledování realizace koncepce

Závazné pokyny (Postupové kroky dle zákona č. 100/2001Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.)

Návrh postupu implementace koncepce, zajištění (institucionální, finanční a právní) jeho realizace a systému pro hodnocení reálných vlivů dokumentu je prováděno v rámci návrhu implementačního plánu dokumentu nebo návrhu usnesení o schválení koncepce. SEA zpracovatel posoudí navržený systém pro implementaci dokumentu a sledování jeho reálných vlivů na ŽP.

Doprovodná doporučení

Zpracovatel SEA předá zpracovateli dokumentu výsledky tohoto posouzení a odpovídající doporučení. Doporučení zpracovatele SEA mohou zahrnovat i dílčí variantní řešení, pokud je jejich zpracování účelné. Doporučení, jež nejsou zohledněna v návrhu koncepce, jsou popsána v SEA dokumentaci.

Zpracovatel SEA by měl toto posouzení zaměřit na:

- úplnost a výstižnost stanovení monitorovacích ukazatelů – indikátorů, včetně indikátorů používaných ve větším měřítku (celostátně sledovaných indikátorů, indikátorů používaných v EU a v jiných mezinárodních organizacích) a v jiných srovnatelných územích (např. v jiných krajích),
- způsob sledování reálných vlivů koncepce na ŽP a na udržitelný rozvoj (zdroje, pořizování a shromažďování dat, průběžné vyhodnocování, v oblasti výroby spotřeby) a zveřejňování pravidelných (např. ročních) zpráv o výsledcích tohoto sledování,
- návrh institucionálního a finančního zabezpečení tohoto sledování
- úkoly pro změnu limitů pro využívání území v schválené územně plánovací dokumentaci pro dané území.

Postupový krok č. 8 Návrh koncepce

Krok přípravy koncepce

Zpracování výsledného návrhu koncepce

Závazné pokyny (*Postupové kroky dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.*)

SEA zpracovatel zpracuje SEA dokumentaci, která obsahuje vyhodnocení vlivů na životní prostředí, tedy posouzení:

- popisu a hodnocení trendů ve vývoji kvality životního prostředí, které souvisí s dosavadním rozvojem předmětného území/odvětví,
- zohlednění cílů ochrany ŽP pro předmětné území/odvětví v návrhu strategických cílů dokumentu,
- souladu navrhovaných opatření, aktivit s cíli ochrany ŽP pro předmětné území/odvětví²⁰ a s limity pro využívání území ve schválené územně plánovací dokumentaci pro předmětné území,
- vlivů navrhovaných nástrojů k realizaci opatření a aktivit (pokud jsou v koncepci navrhovány) na ŽP,
- návrhu systému pro implementaci a monitoring koncepce a sledování jeho reálných vlivů na ŽP.

SEA dokumentace podává celkové hodnocení koncepce z hlediska vlivů na ŽP a shrnutí všech doporučení, která byla zpracovatelem SEA předána zpracovateli dokumentu a nebyla jím zohledněna v návrhu koncepce. Přílohy SEA dokumentace obsahují i dílčí hodnocení dokumentu. a připomínkový list s analýzou došlých připomínek od dotčených správních úřadů, orgánů samospráv veřejnosti.

Doprovodná doporučení

Předkladatel koncepce zajistí analýzu všech došlých připomínek, která jsou připojena – formou připomínkového listu.

Důležitým prvkem zpracování SEA dokumentace je zajištění srozumitelnosti i pro laickou veřejnost. Dokumentace musí obsahovat shrnutí netechnického charakteru a jejím zpracovatelům je doporučeno v rámci úvodních informací vysvětlit čtenářům způsob přípravy dokumentace a postup orientace v hodnotících tabulkách, mapových pokladech, grafech, zkratkách, odborných termínech (pokud byly použity).

Postupový krok č. 9 Stanovisko k návrhu koncepce

Krok přípravy koncepce

Předání zpracovaných dokumentů předkladateli

Závazné pokyny (*Postupové kroky dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.*)

Předkladatel koncepce předá návrh koncepce a SEA vyhodnocení příslušnému úřadu. Příslušný úřad vydá k návrhu koncepce a k SEA vyhodnocení stanovisko²¹. Příslušný úřad ve stanovisku vyhodnotí také postup zpracování koncepce a jeho SEA procesu zejména z hlediska integrace požadavků na ochranu ŽP do přípravy koncepce a zajištění účasti veřejnosti.

Stanovisko příslušného úřadu, návrh koncepce a SEA dokumentace jsou zveřejněny a uloženy na příslušném úřadě. Musí být na požádání zpřístupněny veřejnosti ve smyslu požadavků zákona č. 123/1998 Sb.

Doprovodná doporučení

Stanovisko příslušného úřadu a rozhodnutí schvalovatele by měla být zveřejněna v médiích a na internetových stránkách příslušného úřadu a předkladatele koncepce. V informačním systému SEA kde budou v průběhu posouzení postupně zveřejňovány všechny příslušné dokumenty, tedy i stanovisko.

²⁰ viz. *Státní politika životního prostředí České republiky a související koncepční a programové dokumenty*

²¹ § 10g zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.

Postupový krok č. 10 Zveřejnění rozhodnutí schvalujícího orgánu o akceptování nebo neakceptování připomínek uplatněných ve stanovisku SEA

Krok přípravy koncepce

Schválení koncepce a rozhodnutí schvalujícího orgánu o akceptování nebo neakceptování připomínek uplatněných ve stanovisku SEA

Závazné pokyny (Postupové kroky dle zákona č. 100/2001Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.)

Schvalující orgán je povinen zohlednit požadavky a podmínky vyplývající ze stanoviska ke koncepci, popřípadě pokud toto stanovisko požadavky a podmínky obsahuje a do koncepce nejsou zahrnuty nebo jsou zahrnuty jen z části, je schvalující orgán povinen svůj postup odůvodnit a takovéto odůvodnění zveřejnit.

Doprovodná doporučení

Zveřejnění rozhodnutí schvalujícího orgánu o akceptování nebo neakceptování připomínek uplatněných ve stanovisku SEA je vhodné zveřejnit na internetových stránkách po dobu platnosti schválené koncepce.

Postupový krok č. 11 Sledování a rozbor vlivů koncepce na životní prostředí a veřejné zdraví

Krok přípravy koncepce

Implementace koncepce a sledování jeho reálných vlivů

Závazné pokyny (Postupové kroky dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.)

Předkladatel koncepce zajistí sledování plnění dokumentu dle návrhu implementační části a podmínek rozhodnutí příslušného úřadu a schvalovatele.

Doprovodná doporučení

V případě aktualizace dokumentu se zajistí jeho současné posuzování z hlediska vlivů na ŽP stejným systémem, jaký je navržen v této metodice (tj. obdobně jako u zpracování nových koncepcí s tím, že některé kroky mohou být adekvátně vynechány – např. pokud se nemění cíle).

3.2.7. Postup vyhodnocení vlivu územně plánovací dokumentace na životní prostředí

Následující postupové kroky navržené v této kapitole se vztahují na vyhodnocení vlivů územně plánovacích dokumentací (dále jen „ÚPD“) na životní prostředí. Základní obvyklé postupové kroky lze znázornit následujícím způsobem:

Postup. krok	Postupové kroky dle novely zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.	Rámcové kroky přípravy územního plánu	Postupové kroky SEA	Komunikace s veřejností
č. 1	Oznámení o záměru zpracování ÚPD	Rozhodnutí o zahájení prací na novém územním plánu nebo jeho změně	Určení SEA zpracovatele	Oznámení záměru s výzvou k uplatnění námětů k řešení
č. 2		Přípravné práce, průzkumy a rozborů, problémový výkres	Zhodnocení hlavních problémů území z hlediska udržitelného rozvoje a stanovení cílů posouzení a rozsahu SEA dokumentace	Spolupráce s veřejností (dobrovolné projednání obsahu průzkumů a rozborů)
č. 3	Zjišťovací řízení	Zadání územně plánovací dokumentace	Zadání obsahu a rozsahu práce zpracovateli SEA	Zveřejnění a připomínkování obou zadání
č. 4	Průběh posuzování vlivů na životní prostředí – koncept vyhodnocení	Zpracování konceptu řešení územně plánovací dokumentace	Zpracovatel SEA provede vyhodnocení vlivů na životní prostředí	Zveřejnění a připomínkování konceptu (a variant) Veřejné projednání SEA dokumentace a konceptu ÚPD, vypořádání připomínek a námitek
č. 5	Stanovisko k vyhodnocení vlivů na životní prostředí	Souborné stanovisko	Příslušný úřad vydá stanovisko k vyhodnocení vlivů na životní prostředí	
č. 6	Kontrola respektování stanoviska SEA	Návrh územně plánovací dokumentace	Příslušný úřad provede kontrolu zapracování SEA připomínek do návrhu, popřípadě navrhne posouzení provedených změn	Zveřejnění a připomínkování návrhu ÚPD
č. 7		Schválení územně plánovací dokumentace	Příslušný úřad provede kontrolu souladu ÚPD s připomínkami	Zveřejnění schválené ÚPD včetně konečné verze SEA dokumentace – vyhodnocení vlivů na ŽP a vypořádání připomínek veřejnosti k ÚPD
č. 8	Sledování a rozbor vlivů koncepce na životní prostředí a veřejné zdraví	Sledování a vyhodnocování dodržování územně plánovací dokumentace	Sledování a vyhodnocování dopadů ÚPD na ŽP	Průběžné zveřejňování výsledků hodnocení, sběr námětů na aktualizaci či nový plánovací cyklus

Postupový krok č. 1 Oznámení o záměru zpracování ÚPD

Krok přípravy koncepce

Schválení záměru (deklarování záměru) pořídit ÚPD nebo jeho změnu a zahájení zpracování ÚPD nebo jeho změny.

Závazné pokyny (*Postupové kroky dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb*)

Předkladatel ÚPD vybere zpracovatele ÚPD a stanoví jeho povinnosti vůči SEA zpracovateli. Tyto povinnosti by měly být definovány vždy – bez ohledu na to, ve které fázi zpracování ÚPD se začne zpracovávat SEA.

Doprovodná doporučení

Předkladatel ÚPD informuje veřejnost o zahájení zpracování územního plánu či změn a vyzve veřejnost k uplatnění námětů.

Dotčené správní úřady a dotčené územní samosprávné celky předají pořizovateli dokumentace své podklady ke zpracování ÚPD.

Postupový krok č. 2

Krok přípravy koncepce

Přípravné práce, průzkumy a rozborů, zpracování problémové mapy řešeného území

Závazné pokyny (*dle stavebního zákona*)

Přípravné práce, průzkumy a rozborů jsou zabezpečovány předkladatelem a zpracovatelem ÚPD ve spolupráci s dotčenými správními úřady a dotčenými územní samosprávnými celky a s právníckými a fyzickými osobami, které se podílejí na využití území. Obsah přípravných prací je určen § 9 vyhlášky č. 135/2001 Sb., stejnou vyhláškou je určen obsah průzkumů a rozborů (§ 10 vyhl. č. 135/2001 Sb.). Cílem je shromáždění podrobných údajů o situaci v území z hlediska územně-technického, environmentálního, sociálního a ekonomického a o chystaných záměrech s územními a environmentálními důsledky či nároky, vč. grafického vyjádření lokalizace problémů, případně střetů zájmů.

Průzkumy a rozborů jsou jednak podkladem pro zpracování zadání pořizovatelem a jednak pro řešení územně plánovací dokumentace zpracovatelem (projektantem). Vyhodnocují současný stav a podmínky využívání území, rozvojové tendence, problémy a střety zájmů v řešeném území.

Průzkumy a rozborů musí obsahovat:

- textovou část včetně doplňujících tabulek a grafů, včetně výkresu limitů využití území, vyplývajících z právních předpisů a správních rozhodnutí,
- problémový výkres, který souhrnně znázorňuje hlavní střety zájmů v řešeném území a nejdůležitější problémy, které by měly být řešeny v územně plánovací dokumentaci, pokud mají územní průmět, zobrazitelný v daném stupni a měřítku dokumentace.

Doprovodná doporučení

SEA zpracovatel zhodnotí hlavní problémy v území z hlediska environmentálního pilíře udržitelného rozvoje a předběžně stanoví cíle a rozsah posouzení.

Pokud předkladatel ÚPD zjistí, že v řešeném území je zpracován program rozvoje kraje nebo jiný koncepční materiál, zajistí jeho zohlednění v rámci přípravných prací, rozborů a průzkumů, včetně případného doporučení na úpravu.

Postupový krok č. 3 Zjišťovací řízení

Krok přípravy koncepce

Návrh zadání územně plánovací dokumentace.

Závazné pokyny (Postupové kroky dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.)

Příslušný úřad provede zjišťovací řízení na základě návrhu zadání ÚPD a podle kritérií uvedených v příloze č. 8 zákona 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.

Příslušný úřad ukončí zjišťovací řízení písemným závěrem, který je součástí stanoviska dotčeného orgánu státní správy k návrhu zadání územně plánovací dokumentace.

Návrh zadání ÚPD musí obsahovat zejména pokyny pro řešení hlavních střetů zájmů a problémů v území, stanovit podmínky rozvoje území a ochranu jeho hodnot, stanovit požadavky na obsah a rozsah územně plánovací dokumentace včetně případných požadavků na zpracování alternativ nebo variant řešení. Základní rámec návrhu zadání je uveden v příloze č. 1 vyhl. č. 135/2001 Sb. Zde se předkladatel ÚPD také řídí § 20 stavebního zákona. Předkladatel ÚPD zveřejní návrh zadání územně plánovací dokumentace podle § 20 stavebního zákona v platném znění.

Příslušný úřad ukončí zjišťovací řízení písemným závěrem, který je součástí stanoviska dotčeného orgánu státní správy k návrhu zadání územně plánovací dokumentace. Pokud příslušný úřad v závěru zjišťovacího řízení stanoví nutnost posuzování vlivů na životní prostředí, upřesní současně obsah a rozsah vyhodnocení vlivů na životní prostředí, včetně požadavků na zpracování možných variant konceptu řešení územně plánovací dokumentace, a nedílnou součástí konceptu řešení územně plánovací musí být dokumentace vyhodnocení vlivů na životní prostředí zpracované osobou k tomu oprávněnou podle § 19.

Doprovodná doporučení

Zjišťovací řízení – pro usnadnění rozhodnutí, zda návrh ÚPD bude či nebude posouzen procesem SEA je možné využít dotazník uvedený v příloze č. 4.5. Na základě vyplnění tohoto dotazníku a zpracovaného oznámení příslušný úřad snadněji rozhodne o závěru zjišťovacího řízení a současně o stanovení rozsahu a obsahu SEA vyhodnocení, v případě že návrh ÚPD musí být posouzen. Pokud se závěr zjišťovacího řízení rozhodne o tom, že návrh ÚPD nemusí být posouzen, umožní zpracovaný dotazník odůvodnění takového rozhodnutí.

Je vhodné současně se zveřejněním návrhu zadání ÚPD zveřejnit také informace o zjišťovacím řízení, o jeho účelu a možnostech, které mohou využít dotčené správní úřady a veřejnost. Pokud závěr zjišťovacího řízení stanoví vyhodnocení vlivu ÚPD na ŽP v této fázi je dohodnout jednotný systém zapojení veřejnosti atd.

Postupový krok č. 4 Průběh posuzování vlivů na životní prostředí – vyhodnocení

Krok přípravy koncepce

Zpracování konceptu řešení územně plánovací dokumentace.

Závazné pokyny (*Postupové kroky dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb. a stavebního zákona*)

Předkladatel ÚPD zajistí na základě schváleného zadání územně plánovací dokumentace zpracování konceptu řešení ÚPD. Koncept řešení vždy musí obsahovat i návrh vymezení závazné části ÚPD a vyhodnocení zpracovaných alternativ nebo variant z hledisek trvalé udržitelnosti vývoje (tzn. ekonomických, sociálních i environmentálních důsledků).

Předkladatel ÚPD zajistí veřejné projednání dle § 21 stavebního zákona v platném znění.

Na základě zpracovaného posouzení vlivů na životní prostředí a došlých připomínek, příslušný úřad vydá stanovisko k vyhodnocení vlivů na životní prostředí.

Zpracovatel vyhodnocení vlivů na životní prostředí je povinen zpracovat toto vyhodnocení úplně, objektivně, v souladu se závěrem zjišťovacího řízení a přiměřeně v rozsahu přílohy č. 9 k tomuto zákonu, a je oprávněn požadovat informace nezbytné pro zpracování vyhodnocení u pořizovatele územně plánovací dokumentace, příslušného úřadu, dotčených správních úřadů a dotčených územních samosprávných celků. Ty jsou povinny mu informace v potřebném rozsahu poskytnout, odmítnutí je možné pouze za podmínek stanovených zvláštními právními předpisy.

Doprovodná doporučení

Návrhy variant jsou průběžně zveřejňovány a připomínkovány veřejností. Zapojení veřejnosti probíhá do doby ukončení připomínkování konceptu. Podobně jako u ostatních koncepcí je efektivní použít společný rámec zapojení veřejnosti do přípravy ÚPD i procesu SEA, který by měl být dohodnut již v počáteční fázi vyhodnocení. Je velmi vhodné projednat v rámci jednoho veřejného projednání koncept ÚPD společně se SEA.

SEA zpracovatel průběžně hodnotí návrhy variant. Toto posouzení se zaměřuje na analýzy kvality vyhodnocení zpracovaných alternativ nebo variant z hledisek zejména environmentálního pilíře trvalé udržitelnosti vývoje (tzn. ekonomických, sociálních i environmentálních důsledků) ze strany předkladatele ÚPD.

Postupový krok č. 5 Stanovisko k vyhodnocení vlivů na životní prostředí

Krok přípravy koncepce

Návrh souborného stanoviska a jeho schválení.

Závazné pokyny (dle stavebního zákona)

Předkladatel ÚPD zpracuje souborné stanovisko s pokyny pro dokončení návrhu územně plánovací dokumentace spolu s výběrem jedné alternativy nebo varianty z konceptu řešení. Souborné stanovisko je zpracováno na základě výsledků projednávání konceptu řešení ÚPD.

Předkladatel ÚPD dohodne souborné stanovisko s dotčenými orgány státní správy, které uplatnily stanoviska ve stanovené lhůtě. Předkladatel ÚPD je předloží spolu s vyjádřením nadřízenému orgánu územního plánování ke schválení. Součástí souborného stanoviska musí být návrh rozhodnutí o podaných námitkách.

Na základě veřejného projednání konceptu řešení územně plánovací dokumentace, vyjádření k němu podaných a na základě návrhu souborného stanoviska příslušný úřad vydá stanovisko k vyhodnocení vlivů na životní prostředí. Toto stanovisko je součástí stanoviska dotčeného orgánu státní správy ke konceptu řešení územně plánovací dokumentace.

Doprovodná doporučení

Náležitosti souborného stanoviska jsou uvedeny v § 13 vyhl. č. 135/2001 Sb. Zpracovatel SEA kontroluje zapracování SEA připomínek do souborného stanoviska.

Doporučujeme proces vydávání stanoviska vést dle navrženého schématu (viz příložené schéma k SEA územně plánovací dokumentace), kde jsou přehledně zobrazeny jednotlivé postupové kroky celého procesu SEA pro územní plány.

Postupový krok č. 6

Krok přípravy koncepce

Návrh územně plánovací dokumentace.

Závazné pokyny (dle stavebního zákona)

Po schválení souborného stanoviska předkladatel (pořizovatel) ÚPD zajistí zapracování návrhu územně plánovací dokumentace. Náležitosti jsou určeny § 22 stavebního zákona v platném znění. Podrobnosti zveřejnění návrhu stanoví § 14 vyhl. č. 135/2001 Sb.

Pokud návrh územně plánovací dokumentace obsahuje variantu vyhodnocenou z hlediska vlivů na životní prostředí již v jejím konceptu řešení, návrh se znovu nevyhodnocuje.

Doprovodná doporučení

Příslušný úřad provede kontrolu zohlednění a zapracování podmínek ze SEA stanoviska do návrhu ÚPD. V případě, že návrh oproti konceptu obsahuje změny, navrhne příslušný úřad provedení vyhodnocení těchto změn. Pokud návrh rozpracovává pouze tu variantu, která již byla vyhodnocena v rámci konceptu, návrh se znovu nevyhodnocuje.

Postupový krok č. 7

Krok přípravy koncepce

Schválení územně plánovací dokumentace

Závazné pokyny (dle stavebního zákona)

Předkladatel ÚPD předkládá schvalujícímu orgánu zprávu o projednání ÚPD, o souladu s vyhodnocením všech stanovisek a připomínek. Zpráva musí obsahovat také návrh na rozhodnutí o námitkách a o nesouhlasech s vyřízením námitek. Podklady pro schvalování územně plánovací dokumentace jsou uvedeny v § 16 vyhl. č. 135/2001 Sb. Povinnou součástí předložení schvalujícímu orgánu je i stanovisko příslušného orgánu ŽP o vyhodnocení vlivů řešení ÚPD na životní prostředí.

Schvalující orgán je povinen ve svém usnesení o schválení územně plánovací dokumentace zdůvodnit, jak zohlednil podmínky vyplývající ze stanoviska k vyhodnocení vlivů na životní prostředí. Toto usnesení je povinen zveřejnit.

Doprovodná doporučení

Předkladatel ÚPD zveřejní schválenou ÚPD včetně SEA dokumentace, stanoviska SEA a vypořádání připomínek veřejnosti.

Postupový krok č. 8 Sledování a rozbor vlivů koncepce na životní prostředí a veřejné zdraví

Krok přípravy koncepce

Sledování a vyhodnocování dodržování ÚPD.

Závazné pokyny (dle stavebního zákona)

Předkladatel ÚPD musí soustavně sledovat, zda se nezměnily podmínky, na základě kterých byla ÚPD schválena. Dojde-li ke změně těchto podmínek, orgán územního plánování pořídí změnu ÚPD nebo přistoupí ke zpracování nové ÚPD.

Doprovodná doporučení

Sledování a vyhodnocování dopadů ÚPD na udržitelnost a na ŽP na základě monitorovacího systému a indikátorů navržených v SEA dokumentaci. Průběžné zveřejňování výsledků hodnocení.

Případné podání podnětu k pořízení změny nebo nové ÚPD.

3.3. Zapojení veřejnosti do procesu SEA

3.3.1. Zajištění průběžného přístupu k informacím a zapojení veřejnosti

Stávající praxe v ČR i EU ukazuje, že je vhodné sjednotit zapojení veřejnosti do posuzování vlivů koncepcí se zapojením veřejnosti do přípravy samotné koncepce. Z procesních i praktických důvodů je proto výhodná existence jednotného systému zapojení veřejnosti.

Důležité prvky procesu zapojení veřejnosti:

- přístup veřejnosti k informacím,
- aktivní a průběžné informování veřejnosti,
- konzultace s občany,
- kvalitní vypořádání připomínek veřejnosti,
- identifikace cílových skupin na samém počátku procesu SEA,
- analýza potřeby různých typů informací, které mají být předloženy různým skupinám,
- informace o procesu SEA a praktických zkušenostech.

Jak již bylo zmíněno, zákon č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb. se zabývá posuzováním vlivů koncepcí na životní prostředí, zpracovávaných na třech úrovních, tedy na úrovni národní, regionální a místní. Z pohledu zapojení veřejnosti do SEA procesu je regionální a místní úroveň velmi podobná, a tak v této metodice rozdělujeme zapojení veřejnosti pouze na následující dvě úrovně.

Tabulka č. 4 Jednotlivé fáze a doporučení zapojení veřejnosti do posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí.

	Rámcové kroky přípravy koncepce	Zapojení veřejnosti	Techniky zapojení veřejnosti a praktická doporučení	Minimální požadavky dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.
č. 1	Rozhodnutí o zpracování koncepce a oznámení	Zveřejnění informace o oznámení a zveřejnění oznámení	- internetová stránka - úřední deska - (na regionální a místní úrovni i v médiích, na plakátech)	- § 10c odst. 2, 3 - § 16
č. 2	Zpracování základní osnovy dokumentu	Zveřejnění informace o probíhajícím zjišťovacím řízení a jeho závěrech, připomínkování v rámci zjišťovacího řízení	- internetová stránka - úřední deska	- § 10d odst. 6 - § 16
č. 3	Zahájení prací na návrhu koncepce	Zveřejnění informace o zpracovateli SEA a postupu SEA	- internetová stránka - úřední deska - vytvoření poradní skupiny	- § 10e odst.1
č. 4	Analýza vývoje předmětného území/odvětví	Zveřejnění a připomínkování	- internetová stránka - úřední deska - návrh veřejného setkání - jednání poradní skupiny - osobní dopisy - média - informační materiál	
č. 5	Návrh strategických cílů, priorit koncepce pro předmětné území/odvětví	Zveřejnění, připomínkování, veřejný seminář	- internetová stránka - úřední deska - jednání poradní skupiny - zpracování informačního materiálu - (na regionální a místní úrovni i v médiích, na plakátech)	-
č. 6	Návrh opatření, aktivit pro předmětné území/odvětví	Zveřejnění a připomínkování, veřejný seminář	- internetová stránka - úřední deska - média - jednání poradní skupiny - informační materiál - (na regionální a místní úrovni i v médiích, na plakátech)	-
č. 7	Návrh implementace, monitoringu a sledování realizace koncepce	Zveřejnění a připomínkování	- internetová stránka - úřední deska - média - jednání poradní skupiny - informační materiál	-
č. 8	Zpracování výsledného návrhu koncepce	Oficiální zveřejnění a veřejné projednání k návrhu strategického dokumentu a SEA dokumentace, připomínkování	- internetová stránka - úřední deska - média - (na regionální a místní úrovni i v médiích, na plakátech)	- § 10f - § 16
č. 9	Předání zpracovaných dokumentů předkladateli	Zveřejnění výsledného návrhu koncepce a SEA dokumentace včetně vydaného stanoviska	- internetová stránka - úřední deska - média	- § 10g - § 16
č.10	Implementace koncepce a sledování jeho reálných vlivů	Zveřejňování průběžných hodnocení reálných vlivů dopadů koncepcí a jeho případné projednání	- plnění úkolů ze schválené koncepce – průběžné zveřejňování na internetové stránce - při nutnosti aktualizace koncepce - zveřejnění na internetové stránce	-

V následujících kapitolách jsou nastíněna jednotlivá doporučení a kroky, jak zapojit veřejnost do procesu SEA. Současně jsou doporučovány různé techniky zapojení veřejnosti.

3.3.2. Techniky zapojení veřejnosti

Internetová stránka

Internetová stránka je jedna z technik, které lze využít v rámci celého procesu SEA k průběžnému informování veřejnosti, nejen tam, kde zákon zveřejnění na internetu ukládá.

Na začátku procesu lze vytvořit na internetových stránkách předkladatele samostatnou stránku s informacemi o celém procesu přípravy koncepce a procesu SEA – a to včetně průběžně zpracovávaných SEA vyhodnocení jednotlivých etap. Tato internetová stránka může být zřízena jak u zpracovatele koncepce, tak na internetových stránkách zpracovatele SEA se vzájemnými odkazy.

Zveřejňované informace na internetové stránce by měly obsahovat:

- harmonogram zpracovávání koncepce,
- harmonogram SEA procesu,
- složení poradní skupiny – včetně uvedení kontaktních informací,
- základní informace o zpracovávané koncepci (popis a účel),
- základní informace o zpracovateli SEA – včetně navrženého postupu SEA koncepce,
- pravidla podávání připomínek,
- termíny veřejných setkání, veřejných projednání
- související legislativu ČR a EU,
- připomínkový list – včetně informace, kam se dají připomínky zasílat (email, fax, poštovní adresa). Jako součást takové stránky můžeme instalovat elektronickou schránku na připomínky a dotazy občanů, popřípadě na jejich odpovědi. Občanům tak sdělujeme, že vítáme otevřenou komunikaci s nimi.
- aktuální verze koncepce,
- aktuální verze SEA – vyhodnocení vlivu na životní prostředí.

Využití zveřejnění na internetových stránkách je vhodné pro SEA na národní, regionální i místní úrovni. Tuto techniku je však nutno kombinovat s dalšími technikami zapojování veřejnosti – a to především proto, že každý občan nemá zajištěn přístup na internet.

Informační systém Ministerstva životního prostředí

Informační systém SEA (IS SEA) je vytvořen k zabezpečení naplnění povinností stanovených zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění zákona č. 93/2004 Sb.

Z ustanovení jednotlivých paragrafů v Dílu 3 a dále z § 16 zákona vyplývá, které dokumenty vzniklé v průběhu procesu posuzování vlivů koncepcí má příslušný úřad povinnost zveřejňovat na internetu. K zajištění jednotného místa pro zveřejňování a ke snadnější orientaci pro veřejnost byl vytvořen IS SEA, který je přístupný prostřednictvím webových stránek Ministerstva životního prostředí (www.env.cz) v části EIA/SEA a dále prostřednictvím webových stránek Českého ekologického ústavu v části Centrum EIA (www.ceu.cz/EIA), který IS SEA provozuje a spravuje. Krajské úřady mají možnost na své webové stránky přebírat záznamy, které jsou řešeny v jejich kompetenci, nebo celý IS SEA.

Posuzování vlivů koncepcí je řešeno několika úrovních a z tohoto důvodu je IS SEA rozdělen na:

- Posuzování koncepcí (úroveň národní a regionální)
- Posuzování územních plánů (úroveň místní)
- Mezystátní posuzování mimo území ČR (kompetence MŽP)

Kromě povinně zveřejňovaných informací a dokumentů obsahuje i identifikační údaje ke snadnější orientaci.

Je rozdělen na část určenou pro vyplňování údajů příslušnými úřady (evidenční) a na část zveřejňovací přístupnou veřejnosti.

Do části evidenční zapisují oprávnění uživatelé z příslušných úřadů údaje potřebné k identifikaci a evidenci záznamu a dále vkládají dokumenty vzniklé v průběhu procesu posuzování a ty se přenášejí do části zveřejňovací. Veřejnost tak má možnost sledovat jednotlivé kroky procesu posuzování.

Hlavní stránka IS SEA obsahuje základní údaje o koncepci:

- identifikační kód (každý příslušný úřad jej má přidělen)
- název koncepce
- příslušný úřad
- stav v jakém se posuzování nachází
- datum poslední změny

Detailní pohled na jednotlivé záznamy pak dále obsahuje informace o:

- předkladateli
- posuzovateli
- dokumentech pořízených v průběhu procesu posuzování

IS SEA dále obsahuje přehled držitelů autorizace dle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí a část s legislativou, která formou interaktivního helpu umožní zveřejňovat výklady MŽP k jednotlivým ustanovením zákona.

Další komunikační techniky

Úřední deska – informační tabule úřadu

Úřední deska orgánu státní správy a samosprávy je povinný informační prostředek k průběžnému informování o jednotlivých fázích procesu SEA. Nicméně, neměla by být používána jako jediný informační prostředek. Při umístění informací na úřední desce je důležité dbát na aktuálnost poskytovaných informací, na jejich srozumitelnost a jednoduchost. Je vhodné zveřejňovaný text upravit přímo pro účely úřední desky, tzn. zkrátit daný text, vhodně jej strukturovat, upravit barevným zvýrazněním nebo dopsanými mezititulky apod. Vzhledem k tomu, že každý úřad na regionální úrovni využívá většího počtu úředních desek, doporučujeme umístit informace na všech.

Na regionální a místní úrovni lze tyto informace ještě navíc zveřejnit na úředních deskách dalších úřadů (např. hygienické ústavy, inspekce životního prostředí atd.) nebo na jiných informačních deskách v místních částech, plakátovacích stěnách apod.

Informační materiál

Současně se osvědčilo zpracovat informační materiál, který obsahuje stručné údaje ke každé fázi procesu. Stačí, když jsou např. cíle vyjmenovány v dané struktuře, ve které navazují. Tento stručný přehled doporučujeme v tištěné podobě dát i ve větším množství na podatelnu úřadu k rozebrání a v elektronické podobě také na internetové stránky. Zároveň je třeba informovat veřejnost prostřednictvím médií o možnostech získání této informace. Doporučujeme vzít několik tištěných verzí na veřejné setkání a tam je nabídnout účastníkům.

Média

V procesu zapojování veřejnosti je důležité využívat média. Na začátku procesu je vhodné vydat tiskovou zprávu, týkající se rozhodnutí zahájení prací na přípravě dokumentu a jeho SEA posouzení, včetně odkazů na místa, kde se veřejnost může seznámit s podrobnějšími informacemi.

Na národní úrovni doporučujeme předat tiskovou zprávu servisu ČTK. Na regionální a místní úrovni je vhodné nechat zveřejnit zprávu v regionálním či místním tisku, úředních novinách – obecních zpravodajích, uspořádat tiskovou konferenci a podobně.

Plakát

Plakát musí být graficky zpracován tak, aby upoutal pozornost i na větší vzdálenost a povzbudil tak zájemce k jeho přečtení. Je vhodné použít velký barevný formát a takové výrazové prostředky, které by jej odlišily od běžných plakátů (např. výstižné heslo, obrázek apod.).

Plakát může být využit rovněž jako pozvánka na veřejné setkání. Doporučujeme jeho umístění na dobře viditelných a hojně navštěvovaných místech (např. zastávky dopravních prostředků, knihovny, obchody, úřední desky atd.). Tato místa je vhodné využívat především na regionální a místní úrovni k propagaci veřejných setkání, ke zveřejnění informací, kde může veřejnost získat dané materiály.

Prezentace koncepce a vyhodnocení vlivů na životní prostředí veřejnosti

Prezentace koncepce veřejnosti (také „veřejné slyšení“) je setkání předkladatele, zpracovatele koncepce a SEA týmu s velkým počtem zainteresovaných nebo dotčených zájmových skupin a s veřejností. Slouží k poskytnutí základních informací o jasně vymezeném problému, získání názoru veřejnosti a sběru připomínek. Doporučujeme využití této techniky v různých formách a různých fázích procesu strategického posuzování vlivu koncepcí na životní prostředí. Účelem je především „srozumitelná prezentace“ koncepce a vyhodnocení vlivů na životní prostředí. Dle zákona však musí být uspořádáno minimálně jedno veřejné projednání.

Formy veřejného setkání

Doporučujeme využití různých forem veřejného setkání v závislosti na dané fázi procesu SEA. Jedná se například o veřejné setkání ve formě:

- *slyšení,*
- *projednání,*
- *pracovních skupin, seminářů.*

Veřejné slyšení

Účelem je sdělení informací o dané problematice bez možnosti přímých vstupů veřejnosti. Doporučený počet účastníků panelu je přibližně pět. Moderátor pouze předává slovo jednotlivým panelistům. Výhodou této formy veřejného setkání je jednoduchost a nízká finanční náročnost, pokud sál je zajištěn předkladatelem koncepce. Hlavní nevýhodou je pak neexistence zpětné vazby.

Veřejné projednání

Panelu se účastní zástupci zpracovatele, předkladatele a zpracovatele SEA, kteří vysvětlují občanům daný problém. Současně občané mohou otázkami aktivně vstupovat do procesu. Moderátor už je více v roli vedoucího diskuse, který je buď najatý veřejností (v případě, kdy veřejné projednání svolává veřejnost či nezisková organizace), SEA týmem nebo předkladatelem koncepce.

Workshopy, malé pracovní skupiny, semináře

Veřejná setkání ve formě projednání a slyšení jsou omezena na jedné straně časovým rámcem a na druhé straně příliš velkým počtem účastníků. Tento fakt omezuje možnost jednak představit občanům všechny aspekty daného problému, dále pak možnost detailně prodiskutovat jejich náměty a připomínky. Proto je obvykle k podrobnějšímu rozboru jednotlivých problémových okruhů využívána metoda workshopů, kde se malé pracovní skupiny setkají v rámci jednoho veřejného setkání.

Po úvodní informaci poskytnuté v plénu se účastníci rozdělí do tematicky zaměřených pracovních skupin a na konci setkání jsou závěry každé pracovní skupiny prezentovány celému plénu. Při rozdělování účastníků do menších pracovních skupin je nutné dodržovat relevantní počet diskutujících ve skupině, aby se zachovala schopnost efektivní diskuse (např. 7 – 15 osob). V případě komplexnějšího problému se pracovní skupiny mohou setkávat pravidelně po dobu několika měsíců. Po ukončení práce jednotlivých pracovních skupin jsou jejich výsledky prezentovány celému plénu (např. při dalším veřejném setkání zúčastněným občanům).

Veřejné setkání ve formě workshopů může zajistit otevřenější výměnu myšlenek a může být zaměřeno na specifickou cílovou skupinu. Při pravidelném setkávání pracovních skupin je nezbytné zajistit zpětné informování občanů o výstupech pracovních skupin. Další možností je organizace seminářů formou kulatých stolů. V tomto případě jsou zpravidla osloveni odborníci z různých oborů, kterých se zpracování daného strategického dokumentu dotýká. Mají tak možnost se vyjádřit v menší skupině k danému dokumentu v jednotlivých fázích procesu SEA.

Příkladem může být rozdělení do pracovních skupin v rámci veřejného projednání – jako např. u Krajské koncepce hospodaření s odpady Plzeňského kraje a posouzení jejího vlivu na životní prostředí. Projednání probíhalo formou jednání malých pracovních skupin, které se po představení celého návrhu, projednání jeho vlivu na životní prostředí a způsobu připomínkování zabývaly jeho jednotlivými tematickými částmi (komunální odpady, ostatní druhy odpadů, obce a odpady) – a to dle struktury zpracování tohoto koncepčního dokumentu. Výsledky jednání skupin byly poté v plénu shrnuty a předány zpracovateli k zpracování.

Tabulka č. 5: Hlavní problémy při organizaci veřejného setkání a návrh jejich řešení

Hlavní problémy	Návrh řešení
Malá účast občanů	Zajistit dostatečnou rozesílku pozvánek. Provést rozesílku dostatečně včas (1 měsíc předem). Zveřejnit pozvánky i v médiích. Vhodně stanovit cílové skupiny, které budou osloveny a pozvány např. i telefonicky.
Málo času na projednání	Klást důraz na práci v pracovních skupinách. Stanovit předem dostatečnou délku projednávání, oznámit ji a držet se jí. Upozornit i na jiné možnosti, účastnit se zpracování strategického dokumentu.
Dobře zorganizované nátlakové skupiny , které přijdou s cílem setkání rozvrátit	Zajistit zkušeného facilitátora a pořadatelskou službu.

Načasování, obsah a počet veřejných setkání je potřeba modifikovat dle zájmu veřejnosti a obtížnosti projednávané problematiky. Na jednu stranu může vysoký počet veřejných setkání občany unavit a vyčerpávat. Na druhé straně je nutné umožnit veřejnosti vyjádřit se ke všem klíčovým fázím celého procesu. V případě, že je pro zpracování dokumentace SEA potřeba delší časový rozsah (např. jeden rok), doporučujeme organizovat větší počet veřejných setkání (např. čtyři veřejná setkání během celého procesu, cca jedno veřejné setkání na čtvrt roku). Pokud se dokumentace zpracovává kratší dobu (např. šest měsíců), doporučujeme organizování nižšího počtu veřejných setkání (např. dvě veřejná setkání). V případě národních koncepcí je vhodné i pořádání veřejných projednání v různých částech republiky – např. v Čechách a na Moravě.

Základní kroky k organizaci veřejného setkání

- Vhodně zvolit téma veřejného setkání.
- Jasně určit cíl veřejného setkání (při stanovení cíle je potřeba realisticky odhadnout, čeho je možné v omezeném čase dosáhnout).
- Dostatečně včas stanovit vhodný termín (obvykle v pracovní den po pracovní době, nevhodné jsou pátky či dny před svátky, doba, kdy probíhá nějaká veřejností sledovaná akce).
- Určit vhodné místo setkání (přednášející co nejbližší k občanům, dostatečně velký a pohodlný prostor).
- Připravit pozvánku a program veřejného setkání, umožňující dostatečný prostor pro diskusi.
- Informovat o čase a místě konání v dostatečném časovém předstihu následujícím způsobem:
 - internet, informační středisko,
 - média – obecní zpravodaj, místní (podle uvážení i národní) tisk,
 - plakáty, pozvánky poštou, adresované vybraným cílovým skupinám (viz výše – sociální a ekonomičtí partneři).
- Zajistit vhodného a zkušeného facilitátora (nezávislého a nestranného), který je schopný vyrovnat se s problematickými účastníky jednání.
- Zajistit technické a organizační zabezpečení vybraných prostor (zpeřný projektor/dataprojektor, plátno, flipchart včetně bloků a popisovačů, ozvučení, občerstvení, psaní zápisu nebo pořízení zvukového záznamu, administrativní podpora, registrace účastníků včetně prezenčních listin atd.).
- Připravit podkladové materiály (podrobný program, informační materiál o daném strategickém dokumentu atd.) a informovat veřejnost, kde je možné je získat.
- Včas informovat zástupce sdělovacích prostředků.
- Zajistit sběr připomínek a informovat veřejnost, jakým způsobem bude naloženo s jejich připomínkami a kde se mohou seznámit s jejich vypořádáním. Je vhodné umožnit občanům podávat připomínky ještě 1 týden po uspořádání veřejného setkání a tomu přizpůsobit jeho datum vzhledem k datu uplynutí lhůty pro zveřejnění koncepce a jejího SEA – vyhodnocení.

Poradní skupina

Poradní skupinu umožňuje získávat průběžné připomínky k zpracovávané koncepci a vyhodnocení jejího vlivu na životní prostředí. Tuto skupinu lze sestavit již na začátku SEA procesu. Poradní skupina může být složena ze:

- zástupce předkladatele koncepce,
- zástupce zpracovatele koncepce,
- zástupce zpracovatele SEA,

- zástupce samosprávy a státní správy v oblasti životního prostředí a oblasti, kterou se daný koncepce zaobírá,
- zástupce nevládní neziskové organizace nebo zástupce občanů.

V poradní skupině by mělo být maximálně 15 členů, optimální je 8 až 12 členů.

Úlohou poradní skupiny je:

- provádění analýz problému,
- nacházení možných alternativ řešení problémů,
- doporučování realizací nápravných opatření,
- diskuse nad jednotlivými fázemi procesu,
- kontrola a vypořádávání připomínek veřejnosti.

Základní pravidla stanovení a vedení poradní skupiny:

- cíl poradní skupiny – včetně rozsahu práce, práv a zodpovědností – je jasně stanoven,
- vztah mezi poradní skupinou, zpracovatelem SEA, zpracovatelem a předkladatelem koncepce a míra závazku ze strany zpracovatele a předkladatele z hlediska respektování doporučení poradní skupiny jsou jasně vymezeny,
- odpovídající zdroje pro práci poradní skupiny jsou jasně vymezeny (administrativní podpora, finanční prostředky atd.),
- všichni mají stejný přístup k informacím jako tým zpracovatele a předkladatele koncepce (na vyžádání se informace každému poskytnou).

4. Přílohy

4.1. Analýza některých požadavků na dílčí koncepce v ČR

– Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje

Obsah regionálních rozvojových koncepcí je rámcově určen zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Zákon vyžaduje, aby předmětné koncepce rámcově:

- popsaly a vyhodnotily dosavadní stav předmětného území/odvětví, zejména s ohledem na jeho slabé a silné stránky,
- stanovily strategické cíle pro předmětné území/odvětví,
- vymezily území a oblasti, jež potřebují zvýšenou pozornost orgánů veřejné správy,
- doporučily (ve vybraných případech) soubor opatření a aktivit, která by měla být realizována příslušnými orgány veřejné správy v rámci jejich působnosti,
- navrhly postup sledování praktické realizace koncepce (formou implementačního plánu koncepce nebo usnesení, které doprovází přijetí koncepce).

– Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech

§ 42 – Plán odpadového hospodářství České republiky.

Návrh plánu odpadového hospodářství České republiky zpracovává ministerstvo a vyhláší jej vláda svým nařízením. Tento plán dle novely zákona č. 100/2001 Sb., v pozdějších znění, je posuzován procesem SEA.

Plán odpadového hospodářství ČR je zpracováván na nejméně 10 let a musí být aktualizován bezprostředně po každé zásadní změně podmínek, na jejichž základě byl zpracován. Současně plán odpadového hospodářství podléhá zjišťovacímu řízení dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.

Povinné kroky pro strategické plánování:

- a) opatření k předcházení vzniku odpadů, omezování jejich množství a nebezpečných vlastností,
- b) zásady pro nakládání s nebezpečnými odpady,
- c) zásady pro nakládání s vybranými odpady podle části čtvrté tohoto zákona,
- d) zásady pro vytváření jednotné a přiměřené sítě zařízení k nakládání s odpady,
- e) zásady pro rozhodování ve věcech dovozu a vývozu odpadů podle části deváté tohoto zákona,
- f) podíl recyklovaných odpadů,
- g) podíl odpadů ukládaných na skládku,
- h) maximální množství organické složky ve hmotě ukládané do skládek.

§ 43 – Plán odpadového hospodářství kraje

Krajské úřady v samostatné působnosti zpracovávají plán odpadového hospodářství kraje. Plán odpadového hospodářství kraje musí být v souladu se závaznou částí řešení plánu odpadového hospodářství České republiky a jejími změnami.

Plán odpadového hospodářství kraje a jeho změny podléhají posouzení podle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.

Povinné kroky pro strategické plánování:

- a) opatření k předcházení vzniku odpadů, omezování jejich množství a nebezpečných vlastností,
- b) zásady pro nakládání s komunálními odpady,
- c) zásady pro nakládání s nebezpečnými odpady,
- d) zásady pro nakládání s vybranými odpady podle části čtvrté tohoto zákona,
- e) zásady pro vytváření jednotné a přiměřené sítě zařízení k nakládání s odpady,
- f) podíl recyklovaných odpadů,
- g) podíl odpadů ukládaných na skládku.

Plán odpadového hospodářství kraje se zpracovává na dobu nejméně 10 let a musí být změněn při každé zásadní změně podmínek, na jejichž základě byl zpracován.

4.2. Indikátory ke sledování plnění navrhovaných cílů koncepce

Indikátory jsou často zmiňovány a užívány v souvislosti se koncepcemi i jednotlivými projekty. Indikátory mají kontrolní funkci v procesech:

- a) tvorby koncepce (plánu, koncepce, strategie apod.).
- b) komunikace mezi zainteresovanými osobami včetně veřejnosti,
- c) rozhodování o alokaci zdrojů, modifikaci nástrojů a pod. během implementace,
- d) vyhodnocování úspěšnosti programu/projektu v průběhu i po ukončení implementace.

Podle široce využívaného konceptuálního modelu OECD je možno dělit indikátory na ty které,:

- 1) popisují stav dané části systému (ovzduší, voda, půda, určitý ekosystém, zdraví obyvatel na předemném území atd., t.j. nutno definovat hranice toho systému),
- 2) kvantifikují aktivity které takový stav negativně ovlivňují (emise, užívání hnojiv, intenzita dopravy, výroba a spotřeba atd.),
- 3) charakterizují odezvu společnosti (náklady, počet projektů, rozloha chráněných oblastí, intenzita inspekčních činností, % recyklace atd.).

Volba indikátorů souvisí do značné míry s tím, jak konkrétně jsou definovány problémové oblasti (témata) politiky a cíle. Čím vágnější a kvalitativnější je popis (chybějí nebo nelze formulovat kvantifikovatelná data), resp. vlastní analýza problému, tím mlhavěji mohou být popsány cíle a tím hůře se určují indikátory. Zde je možno s výhodou využít metodu logického rámce, která zajišťuje provázanost nástrojů (opatření), zdrojů (lidské a finanční), rizik a indikátorů (ukazatele plnění).

Z výše uvedeného vyplývá, že není možno mít nějaké uzavřené „seznamy indikátorů“ a tyto mechanicky dosazovat k různým cílům. Vedle monitorování toho, jak jsou dosahovány cíle strategických dokumentů, implementačních plánů, programů i jednotlivých projektů mohou být indikátory také užity ke kvantifikaci výstupů.

Dosažení cílů musí být **objektivně ověřitelné**. Proto musí být k dispozici vhodná statistická data, výsledky měření, průzkumy veřejného mínění, hlášení apod., tj. výstupy monitoringu (soustavné a účelové sledování). V některých případech je žádoucí provést po dosažení cíle analýzu nákladů a přínosů (cost-benefit analysis).

K hodnocení projektů a strategických dokumentů byly vyvinuty tzv. „objektivně verifikovatelné indikátory“, které musí splňovat následující kritéria:

a) Měřitelnost (verifikovatelnost)

Indikátor musí být měřitelný (ověřitelný) nejlépe kvantitativně (jako numerická hodnota), případně kvalitativně (ano – ne). Nejjednodušší kvalitativní indikátory jsou binárního typu (ano-ne) často používané formou kontrolních seznamů. V jiném případě lze užít nějakou slovně danou stupnici, (např. nikdy, zřídka kdy, občas, často, vždy) a užívat se při dotazníkových průzkumech. Při statistické agregaci a vyhodnocení průzkumu se tyto kvalitativní výpovědi (zís-

kané např. formou dotazníků) kvantifikují (nikdy=0, zřídka kdy=1, atd.), nebo vyjadřují pomocí histogramů, relativních četností (%) a pod. Je možno užít též tzv. fuzzy množin, kde mají jednotlivé prvky (např. individuální hodnocení) přibližnou hodnotu (interval). I kvalitativní hodnocení musí umožnit jednoduché statistické vyhodnocení (neparametrické, pořadové testy a pod.).

Při analýze trendu, tj. analýze časových řad, nebo při hodnocení „před-po“ (např. dvouvýběrový t-test, ANOVA a pod.) by měla být zřejmá statistická významnost rozdílů měření (zjišťování) rozložených v časovém období, příp. zjišťovaných na začátku a na konci („před-po“). Trendy mohou být často zastírány statistickou chybou, nevhodnou metodikou sledování (např. nevhodný návrh dotazníku), nevhodným vymezením intervalů sledovaných veličin, špatným vzorkováním, nekompetentností respondentů a pod.

b) Přesnost, nejistota, správnost

Každé měření nebo statistické sledování je zatíženo různými chybami (náhodnými, systematickými). U uznaných metod se výsledek váže k výběru metody nebo zvolenému oboru měření. V ideálním případě by měla být hodnota indikátoru doprovázena odhadem nejistoty, což je šíře intervalu (%), v němž leží skutečná hodnota (s předem danou pravděpodobností, nejčastěji 95%). Nejistotu lze experimentálně zjistit nebo odhadnout (expertní odhad).

Nemá smysl provádět dlouhodobě monitoring, aby se při vyhodnocení zjistilo, že výsledky jsou zatíženy tak vysokou nejistotou, že není možno vyhodnotit trend (vysoký poměr šumu k signálu). Podobně by výsledky neměly být ovlivněny systematickou chybou (ač to je často menší problém). V tomto případě lze sice pozorovat určitý trend, nelze však provést srovnání s jinými studii (např. mezinárodní srovnání). Data mohou být přesná (malá nejistota), ale nesprávná (velká systematická chyba). U složených indikátorů (sumy, násobky, podíly a pod.) může být statistická chyba větší než u jednotlivých složek (nutno provést analýzu rozptylu a kovariance). Proto je třeba věnovat návrhu, sběru a vyhodnocování indikátorů velkou pozornost.

c) Dostupnost

Indikátor by měl být relativně snadno dostupný, tj. jeho získání by nemělo vyžadovat metody nebo postupy, které nejsou k dispozici, resp. jejich získání vyžaduje značné finanční prostředky, drahé vybavení laboratoří a pod.

d) Relevance

Indikátor by měl co nejlépe charakterizovat daný problém, k jehož řešení byl vytyčen cíl a zvoleny nástroje (opatření). Například zlepšení zásobování obyvatel nezávadnou pitnou vodou lze měřit počtem obyvatel připojených k veřejnému vodovodu, ale i podílem nevyhovujících zdrojů (překročení limitních koncentrací).

Zmínku zasluhují složené indikátory. Například Směrnice k posuzování a monitoringu environmentálního hluku (DAMEN) definuje nové indikátory L_{den} a L_{night} (den = day-evening-night). Oba jsou váženými dlouhodobými průměry hodnot L_{Aeq} vztahených k určitému dennímu období, tj. vypočítají se z L_{Aeq} (měřených dle ISO 1996-2: 1987 nebo ISO 3891) podle určitého výpočetního vzorce. To zaručuje srovnatelnost uvedených indikátorů získaných pro různé lokality.

Podobně agregované emise skleníkových plynů, které se počítají pomocí potenciálů globálního ohřevu (GWP), jsou založeny na fyzikálním porovnání účinku jednotlivých plynů a poločasu jejich setrvání v atmosféře, tj. vycházejí z určitého fyzikálně-matematického modelu.

Existují i jiné agregované indikátory (indexy), které sčítají (vážené průměry) různé faktory aby vznikly ukazatele kvality života s pod. Výpovědní schopnost takových indexů je diskutabilní (sčítání čehokoliv); politici je s oblibou užívají pokud indikují pozitivní trendy a zavrhuje je v opačném případě.

e) Citlivost

Tato vlastnost souvisí také s přesností (nejistotou) a relevancí. Často je možno jeden problém popsat několika indikátory, které mohou být z praktického hlediska různě vhodné. V jiném případě se mohou doplňovat. Někdy jsou lepší jednodušší (robustnější a transparentní) indikátory.

Málo citlivé jsou průzkumy veřejného mínění, které odrážejí laický a často subjektivní názor, který bývá ovlivněn medií. Respondenti dotazovaní na spokojenost s nezávadností vody nebo potravin nejsou kompetentní k tomu aby posoudili výskyt škodlivin (koncentrace v ppm nebo ppb) v potravinách. Důležitá je proto **kompetence** dotazovaných (laici, odborníci, voliči atd.), aby výsledky průzkumu měly nějakou vypovídací hodnotu. Kompetenci se rozumí schopnost objektivně posoudit daný problém bez ohledu na momentální náladu, politické preference sociální status a pod.

f) Včasnost

Indikátory by měly zajišťovat zpětnou vazbu pro rozhodovací sféru. Podle jejich průběhu by tedy měly být upravovány nástroje, měněna alokace prostředků a pod. Např. SPŽP se implementuje v **reálném čase** a proto není možno až za několik let zjistit, že řada opatření byla neefektivních, některé dílčí cíle nebyly dosaženy a pod. Časové zpoždění, se kterým se výsledky monitoringu dostávají nejen na stůl těch, kteří odpovídají za implementaci, ale i veřejnosti, musí být co nejkratší.

g) Srozumitelnost

Indikátory a jejich změny by měly být uvedeny v nějakém kontextu např., v porovnání s limitní hodnotou, v mapách (GIS), jako časové trendy, mezinárodní srovnání atd. Z toho by mělo být jasné, co konkrétní hodnoty indikátorů znamenají, k čemu se vztahují jejich hodnoty.

Závěr

Indikátory je proto nutno navrhovat ke konkrétním specifickým cílům (pokud mají nějaké environmentální dopady) a s ohledem na výše uvedená kritéria. Přednost by měla být dáвана těm indikátorům, které jsou běžně sledovány a užívány veřejnou správou. Nové indikátory (neexistují pro ně historická data) mohou vést k mylným závěrům (chybí časový kontext), zejména jsou-li vytvářeny na základě neověřených modelů nebo hypotéz.

Vedle výše uvedených užití indikátorů veřejnou správou k rozhodování mohou být indikátory užívány při dialogu s veřejností (osvěta, účast veřejnosti). V takovém případě musí být jednoduše pochopitelné i laikovi (voliči, občanovi).

Příklad

Návrh indikátorů pro sledování dosažení cílů definovaných v rámci posouzení vlivů územně energetické koncepce hl. m. Prahy na životní prostředí

(zdroj: ÚEK hl. m. Prahy, SEVEn o. p.s. a SEA hl. m. Prahy, CpKP a REC ČR)

Monitoring

Hlavní podstata monitoringu a vyhodnocení implementace opatření územní energetické koncepce bude spočívat v průběžném vyhodnocování následujících kritérií:

- Spolehlivost a kvalita zásobování energií, především u sítově vázaných dodavatelů energie
Indikátor: četnost a doba trvání nedodávky energie, odhad případných škod v Kč.
- V oblasti opatření souvisejících s územním řízením zjištěním a vyhodnocením připomínek investorů, spotřebitelů a dodavatelů energie k procesu územního a stavebního řízení, z hlediska dodržování zákonných postupů, jednotného právního výkladu, zajištění nediskriminačního přístupu k jednotlivým formám energie na liberalizovaném trhu.
Indikátor: dotazníkový průzkum u účastníků, míra a vážnost připomínek a jejich relevantnost
- Dostupnost ucelených a korektních informací při investičním rozhodování
Indikátor: průzkum u investorů
- Zavedení pravidelného sledování a vyhodnocování spotřeby energie na majetku města
Indikátor: systém zaveden – ano/ne, náklady na jeho zajištění, počet sledovaných objektů a množství sledované spotřeby energie v GJ a Kč
- Zavedení systému zpracování energetických auditů v návaznosti na vyhodnocení spotřeby energie
Indikátor: systém zpracování auditů zaveden – ano/ne, počet auditovaných objektů, spotřeba energie v auditovaných objektech, vyhodnocení přínosů k realizaci v GJ, Kč, vyhodnocení kvality a přínosů auditů, náklady na audity
- Počet připravených a realizovaných projektů a vyhodnocení jejich přínosů z hlediska úspor energie a emisí a ekonomické vyhodnocení
Indikátor: dosažené úspory v GJ, Kč, kg emisí celkem a vzhledem k celku, ekonomické vyhodnocení, investiční náklady, návratnost (NPV, IRR)
- Vyhodnocení způsobu realizace projektů a zajištění financování, včetně financování třetí stranou (EPC)
Indikátor: počet projektů realizovaných formou EPC, celkové investice, celkové úspory GJ, Kč, emisí hlavních znečišťujících látek a skleníkových plynů

- Zavedená a používaná kritéria energetické náročnosti při nákupu nových spotřebičů a ve vztahu ke smluvním partnerům města
Indikátor: existence zpracovaných modelových příkladů, počet aplikací využitých při nákupu, výběrových řízeních a smlouvách, výše ušoupené energie a emisí v GJ, Kč a kg, náklady na realizaci opatření
- Počet nově postavených nízkoenergetických domů/bytů bez navýšených investic vůči celkovému počtu nové výstavby, celkový přínos na úsporu energie, emisí a ekonomické vyhodnocení
Indikátor: počet domů, celkové přínosy v GJ, Kč, náklady na opatření
- Celkové vyhodnocení přínosů aktivit realizovaných z iniciativy města, Magistrátu i Energetické agentury z hlediska úspor energie, snížení emisí a ekonomické efektivity
Indikátor: celkové přínosy v úspoře energie v GJ, v nákladech za energii v Kč, snížení emisí hlavních znečišťujících látek NO_x , POP, SO_2 , CO a CO_2 , ekonomické vyhodnocení projektů (standardní kritéria ekonomické efektivity (Kč NPV, % IRR, roky návratnosti), počet projektů, celkové investice v Kč, náročnost na rozpočet města v Kč, celkové administrativní náklady na realizaci opatření
- Vyhodnocení efektivity šíření informací mezi ostatní subjekty
Indikátor: Dotazníkový průzkum u cílových skupin. Jaká budou kritéria vyhodnocení efektivity. Pokud nejsou nyní, napsat, že musí být teprve zpracována.
- Vyhodnocení přínosů dobrovolných dohod ke snížení spotřeby energie a zatížení ŽP
Indikátor: počet uzavřených dohod, úspory energie, snížení emisí, vyhodnocení dodatečných přínosů nad základní očekávané přínosy.
- Podíl obnovitelných a druhotných forem energie na spotřebě
Indikátor: ekonomická náročnost a dodatečné náklady na získávání obnovitelných zdrojů v Kč/GJ
- Existence městských finančních programů a jejich dostupnost
Indikátor: celkový objem v Kč, způsob čerpání, dotazníkový průzkum dostupnosti informací o programech
- Vyhodnocení technických přínosů úspor energie a snížení emisí z realizace programů a vyhodnocení ekonomické efektivity podporovaných projektů a vložených prostředků
Indikátor: celkové přínosy v úspoře energie v GJ, v nákladech za energii v Kč, ve snížení emisí hlavních znečišťujících látek NO_x , POP, SO_2 , CO a CO_2 , ekonomické vyhodnocení projektů – standardní kritéria ekonomické efektivity (Kč NPV, % IRR, roky návratnosti), počet projektů, celkové investice v Kč, výše podpory v Kč, celkové administrativní náklady na realizaci opatření
- Vyhodnocení efektivity dodržování vydaných městských nařízení
Indikátor: dotazníkový průzkum v městských částech

4.3. Referenční cíle ochrany životního prostředí navržené pro SEA Národního rozvojového plánu ČR 2000 – 2006

(zdroj: REC ČR/AV-ČR)

SEA tým ve spolupráci se zpracovatelem NRP stanovil na základě analýzy současné situace hospodářského vývoje ČR souvisejícího vývoje stavu životního prostředí níže uvedených 11 referenčních cílů ochrany životního prostředí pro NRP:

1. Snížit emise způsobující změnu klimatu
2. Snížit emise způsobující znečištění ovzduší
3. Omezit bodové znečištění vod a půdy
4. Omezit plošné znečištění vod a půdy
5. Snížit čerpání neobnovitelných zdrojů energií a energetických surovin
6. Snížit čerpání neobnovitelných zdrojů surovin a minimalizovat produkci a nebezpečnost odpadů
7. Zachovat přirozenou rozmanitost fauny, flóry a stanovišť
8. Chránit a zlepšit stav a funkce ekosystémů
9. Chránit a zlepšit stav a funkce kulturní krajiny
10. Chránit a zlepšit stav sídel
11. Zlepšit environmentálně odpovědné jednání obyvatel

Referenční cíle ochrany životního prostředí pro Národní rozvojového plánu ČR 2000 – 2006 zároveň plně respektují požadavky stanovené v relevantní legislativě a politikách EU a ČR.

Vztah referenčních cílů OŽP s politikami a legislativou EU a ČR

Referenční cíl OŽP pro NRP	Relevantní legislativa a politiky EU	Relevantní legislativa a politiky ČR
Snížit emise způsobující změnu klimatu	<ul style="list-style-type: none"> ES se stalo smluvní stranou Kjótského protokolu (Evropský program klimatické změny) Rozhodnutí 93/389/EHS o mechanismu ES pro monitorování skleníkových plynů Návrh směrnice ke zdanění energetických produktů Návrh směrnice k obchodování s emisemi 97/11/ES (EIA) 	<ul style="list-style-type: none"> zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší Usnesení vlády č.480/1999 Strategie ochrany klimatického systému Země v ČR
Snížit emise způsobující znečištění ovzduší	<ul style="list-style-type: none"> 2001/80/ES (LCP) 2001/81/ES (em. stropy) 96/61/ES (IPPC) 98/70/ES, 99/32/ES (paliva) 94/63/ES, 99/13/ES (VOC) 97/68/ES (nesilniční stroje) Stockholmská úmluva o POPs 97/11/ES (EIA) 	<ul style="list-style-type: none"> zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích Stockholmská úmluva o POPs
Omezit bodové znečištění vod a půdy	<ul style="list-style-type: none"> 91/271/EHS (ČOV) 2000/60/ES (vodní politika) 76/464/EHS (nebezp. látky do vody) 96/61/ES (IPPC) připravovaná směrnice o odpadu z těžby Stockholmská úmluva o POPs 97/11/ES (EIA) 	<ul style="list-style-type: none"> zákon č. 254/2001 Sb., o vodách zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně ZPF Stockholmská úmluva o POPs
Omezit plošné znečištění vod a půdy	<ul style="list-style-type: none"> 91/676/EHS (nitráty) 2000/60/ES (vodní politika) 86/278/EHS (použití kalů v zemědělství) Stockholmská úmluva o POPs 97/11/ES (EIA) 	<ul style="list-style-type: none"> zákon č. 254/2001 Sb., vodách zákon č. 274/2001 Sb., o VaK zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně ZPF Stockholmská úmluva o POPs
Snížit čerpání neobnovitelných zdrojů energií a energetických surovin	<ul style="list-style-type: none"> 2001/77/ES (podpora energie z obnovit. zdrojů) 96/61/ES (IPPC) Návrh směrnice ke zdanění energetických produktů 	<ul style="list-style-type: none"> Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění zákon č.458/2000 Sb. (energetický zákon) zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření s energií bude připraven nový zákon ke směrnici 2001/77/ES
Snížit čerpání neobnovitelných zdrojů surovin a minimalizovat produkci a nebezpečnost odpadů	<ul style="list-style-type: none"> 75/442/EHS (rámcová směrnice o odpadech) ES je smluvní stranou Basilejské úmluvy, nařízení č.259/93 (ES) 91/689/EHS (nebezpečné odpady) 94/62/ES (obalový odpad) 96/61/ES (IPPC) 97/11/ES (EIA) 	<ul style="list-style-type: none"> zákon č. 185/2001, o odpadech zákon č. 477/2001, o obalech zákon č. 76/2002 Sb. o integrované prevenci a omezování znečištění
Zachovat přirozenou rozmanitost fauny, flóry a stanovišť	<ul style="list-style-type: none"> 92/43/EHS (stanoviště) 79/409/EHS (ptáci) 97/11/ES (EIA) 	<ul style="list-style-type: none"> zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny zákon č. 17/1992 Sb., o ŽP
Chránit a zlepšit stav a funkce ekosystémů	<ul style="list-style-type: none"> 92/43/EHS (stanoviště) 79/409/EHS (ptáci) 96/62/EHS (kvalita ovzduší) 3528/92 (ES) ochraně lesů před atmosférickým znečištěním 97/11/ES (EIA) 	<ul style="list-style-type: none"> zákon č. 289/1995 Sb., o lesích zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny zákon č. 17/1992 Sb., o ŽP

Chránit a zlepšit stav a funkce kulturní krajiny	<ul style="list-style-type: none"> • Úmluva o krajině • 97/11/ES (EIA) 	<ul style="list-style-type: none"> • zákon č. 109/2001 Sb. (stavební zákon) • zákon č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny • zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na ŽP • zákon č.159/2001 Sb. (kulturní dědictví)
Chránit a zlepšit stav sídel	<ul style="list-style-type: none"> • 2000/14/ES (hluk) • Koncepce European Sustainable Cities • Evropská charta Územního plánování • Aalborgská Charta • 97/11/ES (EIA) 	<ul style="list-style-type: none"> • zákon č. 109/2001 Sb. (stavební zákon) • zákon č. 159/2001 Sb. (kulturní dědictví) • zákon č. 367/1990 Sb., o obcích • Program obnovy venkova
Zlepšit environmentálně odpovědné jednání obyvatel	<ul style="list-style-type: none"> • 90/313/EHS (přístup k informacím) • Agenda 21 • ES je signatářem Aarhuské úmluvy (Úmluva EHK OSN o přístupu k informacím, účasti veřejnosti při rozhodování a právní ochraně ve věcech životního prostředí) 	<ul style="list-style-type: none"> • Zákon č. 123/1998 Sb. (přístup k informacím) • ČR je signatářem Aarhuské úmluvy (Úmluva EHK OSN o přístupu k informacím, účasti veřejnosti při rozhodování a právní ochraně ve věcech životního prostředí)

(zdroj: SEA dokumentace Národního rozvojového plánu ČR 2000 – 2006)

Komentář k tab. vztah referenčních cílů ochrany životního prostředí s politikami a legislativou EU a ČR

Pro posouzení vlivu Národního rozvojového plánu na životní prostředí byly využity relevantní směrnice EU. V případě hodnocení obecnějších strategických dokumentů je možno relevantní cíle OŽP definovat na základě jiných mezinárodních dokumentů (např. v rámci OSN či OECD), ke kterým ČR přistoupila. OŽP je potřeba vztahovat k těmto strategickým závazkům k ochraně ŽP a není je nutno omezovat na krátkodobé závazky v platné legislativě. Hodnocení aktivit pomocí těchto standardů ochrany životního prostředí je prováděno v rámci projektové EIA, nicméně SEA musí zohlednit i soulad navrhovaných rozvojových aktivit s dlouhodobými cíli v ochraně ŽP.I v tomto poli záběru je rozdíl mezi EIA a SEA.

Vazby referenčních cílů ochrany životního prostředí na prioritní osy NRP

Referenční cíle OŽP pro NRP mají povahu průřezových (horizontálních) cílů pro všechny intervence v rámci NRP.

Hlavní vazby referenčních cílů OŽP na prioritní osy NRP

Referenční cíl ochrany životního prostředí pro NRP	Prioritní osy NRP					
	1. Posílení konkurenceschopnosti průmyslu a podnikatelských služeb	2. Rozvoj dopravní infrastruktury	3. Rozvoj lidských zdrojů	4. Ochrana a zkvalitňování životního prostředí	5. Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství	6. Rozvoj cestovního ruchu a lázeňství
Snížit emise způsobující změnu klimatu	2	2		2	1	1
Snížit emise způsobující znečištění ovzduší	2	2		1		1
Omezit bodové znečištění vod a půdy	2			2	1	
Omezit plošné znečištění vod a půdy	1				2	
Snížit čerpání neobnovitelných zdrojů energií a energetických surovin	2	2		2	1	
Snížit čerpání neob. zdrojů surovin a minimal. produkci a nebezp. odpadů	2	2		2	1	
Zachovat přirozenou rozmanitost fauny, flóry a stanovišť	1	1		2	2	1
Chránit a zlepšit stav a funkce ekosystémů	1	1		2	2	1
Chránit a zlepšit stav a funkce kulturní krajiny	1	1		2	1	1
Chránit a zlepšit stav sídel	1	1		1	1	1
Zlepšit environmentálně odpovědné jednání obyvatel	1	1	2	2	1	1

(zdroj: SEA dokumentace Národního rozvojového plánu ČR 2000 – 2006)

V rámci vyplňování tabulky byly použity následující symboly:

- 1 silná vazba (dosažení cíle OŽP částečně závisí na vývoji daného sektoru)
- 2 velmi silná vazba (dosažení cíle OŽP velmi silně závisí na vývoji daného sektoru)

Ukazatele pro podrobné posuzování úrovně dosažení referenčních cílů ochrany životního prostředí

(zdroj: REC ČR/AV-ČR)

Dosažení jednotlivých referenčních cílů OŽP v rámci realizace NRP (t.j. při dopracování návazných programových dokumentů a při realizaci jednotlivých intervencí v rámci operací strukturálních fondů EU v ČR) lze sledovat pomocí základní sady ukazatelů.

Hlavní ukazatele byly zvoleny s ohledem na výsledky analýzy stavu životního prostředí. Zpracovatel SEA předpokládá, že podrobnější ukazatele budou rozpracovány na úrovni návazných programových dokumentů (jednotlivých sektorových OP, SROP a SPD Praha).

Hlavní ukazatele (indikátory) pro podrobné posuzování dosažení referenčních cílů ochrany životního prostředí

1. Snížení emisí způsobujících změnu klimatu
- emise vyjádřené CO _{2 ekv.}
2. Snížení emisí způsobujících znečištění ovzduší
- emise NO _x
- emise těkavých organických látek
- emise těžkých kovů
- emise POPs (včetně PAU)
3. Omezení bodového znečištění vod a půdy
- emise BSK ₅
- emise CHSK
- emise těžkých kovů
4. Omezení plošného znečištění vod a půdy
- celková zátěž N na ha
- celková zátěž P na ha
- mikrobiální znečištění
5. Snížení čerpání neobnovitelných zdrojů energií a energetických surovin
- spotřeba energie
- produkce energie z alternativních zdrojů (včetně např. bionafty)
6. Snížení čerpání neobnovitelných zdrojů surovin a minimalizaci produkce a nebezpečnosti odpadů
- spotřebu neobnovitelných zdrojů surovin (jakých a množství)
- produkci nebezpečných odpadů (jakých a množství)
- produkci ostatních odpadů (jakých a množství)
7. Zachování rozmanitosti fauny, flóry a stanovišť
- skladba druhů, populací a společenstev v dotčeném území ve vztahu k úrovni biotické rozmanitosti (biodiverzity) jako celku
- eliminace nepůvodních (introdukovaných) agresivních druhů rostlin a živočichů
- stav přirozených a přírodě blízkých stanovišť
- uvolňování geneticky modifikovaných organismů do životního prostředí
8. Ochrana a zlepšování stavu a funkce ekosystémů
- kvalita (druhové složení, poměrné zastoupení) nebo kvantita (početnost, výměra) stávajících přírodních nebo přírodě blízkých ekosystémů, nebo ekosystémů, které nekolidují s místními přírodními podmínkami a jejich funkční působení v krajinném systému
- akumulární a retenční schopnost krajiny
- chráněná území nebo území v daném kontextu území přírodně pozoruhodná
9. Ochrana a zlepšování stavu a funkce kulturní krajiny
- míra zástavby na „zelené louce“ / podíl rozvoje zástavby ve volné krajině a uvnitř sídel („bronfields“) (extravilán/ intravilán)
- krajinný ráz
- přístupnost krajiny pro člověka
- míra fragmentace ²² a defragmentace ²³ krajiny
10. Ochrana a zlepšování stavu sídel
- regenerace nevyužívaných objektů a ploch v sídlech
- hluková zátěž obyvatelstva
- rozloha, kvalita a fragmentace sídelní vegetace
- protipovodňová ochrana sídel
- propustnost sídla pro pěší, cyklisty a tělesně postižené
11. Zlepšení environmentálně odpovědného jednání obyvatel
- úroveň environmentálního vědomí občanů, veřejné správy nebo podnikatelů
- informovanost spotřebitelů o vlivech výrobků (jako výsledku projektu) na životní prostředí
- dosažitelnost informací o environmentálních aspektech projektu včetně informací o mimořádných situacích
- informování veřejnosti o možnostech řešení environmentálních problémů souvisejících s realizací projektu

(zdroj: SEA dokumentace Národního rozvojového plánu ČR 2000–2006)

²² Jedná se o fragmentaci liniiovými stavbami dopravní a technické infrastruktury, ale také např. plošnými stavbami komplexů.

²³ Jedná se o defragmentaci krajiny rušením interakčních prvků a dalších narušování funkce ekotonů

4.4. Variantní scénáře použité u SEA Sektorového operačního programu Průmysl a podnikání

(zdroj: SEA SOP PP, Agrifor Consult/DHV)

Hodnocení klíčových vlivů jednotlivých opatření

Tam, kde matice (opatření versus environmentální faktory) indikuje výrazný negativní vliv, zabývá se hodnotitelský tým tímto opatřením, respektive jeho průmětem do určité environmentální oblasti detailněji. To znamená, že dále diskutuje odhad míry a charakteru jednotlivých vlivů. Zde je třeba zdůraznit rozdíl mezi vlivy přímými, které mohou nastat v důsledku investiční podpory poskytované v rámci SOP a mezi vlivy nepřímými, kde se předpokládá hypotetický kausální řetězec (např. v oblasti informační podpory, vzdělávání pracovníků a managementu, zavádění systémů řízení jakosti, složitých substitučních efektů apod.).

Vychází se z principu předběžné opatrnosti (precautionary principle) a všude tam, kde by hypoteticky mohlo dojít k nepříznivým vlivům během implementace projektů, jsou možné negativní vlivy sumarizovány jako „nejhorší možný scénář“ (worst case scenario) a podle něj jsou formulována i doporučení, jak těmto nepříznivým vlivům předejít vhodným výběrem a monitorováním projektů.

Hodnocení

Opatření 2.1. Restrukturalizace oblastí s významnou koncentrací průmyslové výroby

Cílem opatření je zlepšit infrastrukturu existujících (průmyslových) území a průmyslových zón a intenzifikovat jejich využití, zejména v oblastech postižených útlumem a restrukturalizací průmyslové výroby. Podpora bude poskytnuta revitalizaci a regeneraci stávajících objektů a území, odstraňování starých zátěží a rozvoj infrastruktury v těchto územích a zónách.

Opatření zahrnuje mimo jiné investice do fixního kapitálu (infrastruktura, stroje a zařízení) a dvě blíže nespecifikovaná podopatření:

2.1.1 Infrastruktura pro strukturální změny využití území

2.1.2 Regenerace a revitalizace území a objektů vyčerpaných průmyslovou činností

Sumární hodnocení

Z hlediska možného negativního ovlivnění jednotlivých oblastí životního prostředí byly jako klíčové problémy s možným rizikem negativního ovlivnění vyhodnoceny:

Ochrana přírody

Vliv dopravy (výsledné hodnocení -1,00) – může se projevat zejména zhoršováním kvality zeleně (imisní zátěž, solení apod., resp. rušením živočichů nadměrným hlukem. Před umístováním nových projektů do dosud nezastavěných oblastí doporučujeme provést komplexní posouzení stavu ŽP (kumulativním, synergickým) účinky a vyloučit konflikty s programem Natura 2000.

Změna využití půdy

Stavba silnic a Industrializace (v obou případech dosáhlo výsledné hodnocení hodnoty -1,33). Při umístování nových projektů doporučujeme upřednostnit takové, které budou využívat stávající dopravní síť respektive nebudou dále zvyšovat podíl ploch s průmyslovými aktivitami (brownfields).

Mezi klíčové problémy, spojené s realizací tohoto opatření, byla – v rámci posuzování **vlivů na obyvatelstvo** – vyhodnocena i nadměrná doprava / dopravní špičky, apod. (výsledné hodnocení -0,83) – Při umístování nových projektů proto doporučujeme upřednostnit místa s existující nižší dopravní zátěží, v případě, kde to není možné, realizovat podrobnou dopravní studii.

Nejhorší možný scénář

Nové provozy jsou umístěny ve starých průmyslových zónách v blízkosti residenčních částí měst a obcí, mají negativní vliv na dopravu. Nakládá se v nich s nebezpečnými látkami, vznikají nebezpečné odpady. Odstraňování starých zátěží je prováděno nekvalifikovaně, dochází k dalšímu šíření kontaminace (ukládání kontaminované zeminy na nevhodných skládkách apod.).

Část podniků nepodléhá IPPC (nutnost aplikace BAT), což znamená méně přísnou regulaci vypouštění odpadních vod a nakládání s nebezpečnými odpady. Podniky se zakládají na „zelené louce“ (trvalé ztráty půdy) a mohou být v konfliktu s ochranou přírody (Natura 2000). Podniky jsou provozovány v záplavových, nechráněných územích, kde v případě havárií hrozí rozsáhlá kontaminace.

4.5. Dotazník pro zjišťovací řízení

Návrh vybraných otázek pro podporu rozhodování v zjišťovacím řízení (fakultativní SEA)

Dále uvedené návrhy otázek jsou pouze orientační a rozhodně je nelze chápat jako vše řešící systém při rozhodování příslušného úřadu, zda-li je nutné pokračovat v strategickém posuzování předloženého koncepčního dokumentu. Neméně vhodným podkladem budou vyjádření získaná v rámci zveřejnění oznámení od jednotlivých dotčených subjektů a samozřejmě odborné znalosti a praxe odpovědného úředníka.

Pojem koncepce je chápán ve smyslu definice zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb., včetně případných aktualizací, doplňků či oprav již schválených koncepcí.

Návrh seznamu otázek

navržené cíle jsou v rozporu s cíli politik ochrany životního prostředí a zdraví obyvatelstva (SPŽP, Zdraví 21,...)	ANO/NE
zaměření koncepce ovlivňuje environmentálně riziková odvětví	ANO/NE
zaměření koncepce ovlivňuje environmentálně citlivá území	ANO/NE
zaměření koncepce pokrývá území samosprávného celku zcela nebo jeho významnou část	ANO/NE
při uskutečňování koncepce se očekává významný zájem veřejnosti	ANO/NE
předpokládané přímé významné vlivy na životní prostředí ²⁴ strategického dokumentu jsou dlouhodobé	ANO/NE
předpokládané nepřímé (vyvolané) významné vlivy na životní prostředí strategického dokumentu jsou dlouhodobé	ANO/NE
uskutečňování koncepce předpokládá územní průměty do environmentálně citlivých území	ANO/NE
uskutečňování koncepce předpokládá územní průměty na významné části samosprávného celku	ANO/NE
zaměření koncepce předpokládá realizaci záměrů spadajících svojí kapacitou a významností převážně do oblasti posuzování vlivů záměrů na životní prostředí dle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění zákona č. 93/2004 Sb.	ANO/NE

(zdroj: ÚAE LF ČZU)

Stanovení minimálního počtu odpovědí ANO pro vydání kladného závěru zjišťovacího řízení, tj. stanovení povinnosti posoudit předkládaný strategický dokument z hlediska jeho vlivu na životní prostředí může být velmi variabilní, ale přikláníme se k mezní hodnotě 30 – 40% kladných odpovědí z celkového počtu otázek.

²⁴ do vlivů na životní prostředí jsou zařazeny i vlivy na zdraví, pohodu a socioekonomické podmínky lidí

5. Definice pojmů

Koncepce	strategie, politiky, plány nebo programy zpracované nebo zadané orgánem veřejné správy a následně orgánem veřejné správy schvalované nebo ke schválení předkládané
SEA vyhodnocení	vyhodnocení strategického dokumentu z hlediska vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví
Dotčené území	území, jehož životní prostředí a obyvatelstvo by mohlo být závažně ovlivněno provedením koncepce
Aarhuská úmluva	úmluva Evropské hospodářské komise OSN o přístupu k informacím, zapojování veřejnosti do rozhodování a přístupu k právní ochraně ve věcech životního prostředí
ČR	Česká republika
Dotčená veřejnost	veřejnost, která je – nebo může být – ovlivněna rozhodováním, anebo která má na tomto rozhodování určitý zájem (článek 2 Aarhuské úmluvy)
EU	Evropská unie
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
SEA	posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí

6. Seznam literatury

- CpKP (2001): Strategické plánování za účasti veřejnosti – Základní metodická doporučení, Plzeň.
- EC/DGXI (1998): Handbook on Environmental Assessment of Regional Development Plans and EU Structural Funds, European Commission, DG XI, 1998.
- EC/DGXI (1999): Vademecum on Plans and Programming Documents for Structural Funds 2000–2006, European Commission – DG XVI, 1999. EC (2001):
- The Sixth Environment Action Programme of the European Community 2001–2010, COM(2001)31).
- EC (2001): A European Union Strategy for Sustainable Development, COM (2001)264).
- EU (2001): Directive of the European Parliament and of the Council on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment, Provisional text C5-0118-2001 EN.
- REC/AV-ČR (2000): Posouzení vlivů Národního rozvojového plánu na životní prostředí ČR 2000–2006 , Regional Environmental Center a Akademie věd ČR, leden 2000.
- Svoboda, M., Dusík J. a P. Jindrová (1999): Posouzení strategie rozvoje plzeňského kraje: Závěrečná zpráva z pilotního projektu, RRA-PK/CpKP/REC, 1999.
- MŽP (2001): Metodika posuzování vlivů regionálních rozvojových strategií na životní prostředí, edice Planeta 3/2001
- CpKP/REC ČR (2003): Posouzení vlivů Územně energetické koncepce hl. m. Prahy na životní prostředí, CpKP a REC ČR, říjen 2003
- Jandlová E., Svobodová J. (2003): Zapojení veřejnosti do procesu strategického posuzování vlivů na životní prostředí, CpKP, říjen 2003